

Χρ. Αναγκαστικού

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ

ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ Ι-ΙΙΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

~~✱~~ ΥΠΟ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρχ. 21.60
Βιβλίσημον καὶ φόρος Ἀναγκαστικοῦ Δανείου δρχ. 7.40
Ἀριθμὸς ἐγκριτ. ἀποφάσεως 37434-28/7/1930
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 108073/7-10-40

46.60

46.60
46.60

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ Α. Ε.
46 ΘΑΛΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46
1940

ΙΣΤ
ΛΑΤ
1940

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ

ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ Ι-ΙΙΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

Ἄντιτυπῶν 1500

ἱμιθ. ἔγκριτ. ἀποφ. 37134 - 28,7/1

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ Α.Ε.
46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46
1940

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπω-
λείου τῆς «Ἑστίας».

ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ—ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44

ΤΗΙ ΙΕΡΑΙ ΣΚΙΑΙ
ΤΟΥ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΟΥ ΜΟΥ ΥΙΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ἐὸ κόσμος σκηνή, ὁ βίος πάροδος· ἦλθες, εἶδες, ἀπῆλθες·

(Δημόκριτος)

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Ι.

Προοίμιον: α'. Ὑπόθεσις τοῦ ἔπους.

Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris
Italiām fato profugus Laviniaque venit
litora, multum ille et terris iactatus et alto
vi superum, saevae memorem Iunonis ob iram,
multa quoque et bello passus, dum conderet urbem 5
inferretque deos Latio, genus unde Latinum
Albanique patres atque altae moenia Romae.

β'. Ἐπίκλησις τῆς Μούσης.

Musa, mihi causas memora, quo numine laeso
quidve dolens regina deum tot volvere casus
insignem pietate virum, tot adire labores 10
impulerit, tantaene animis caelestibus irae?

Στοργή τῆς Ἥρας πρὸς τὴν Καρχηδόνα καὶ μῖσος
κατὰ τῆς Ρώμης.

Urbs antiqua fuit—Tyrrii tenuere coloni—

Karthago, Italiam contra Tiberinaque longe
 ostia, dives opum studiisque asperrima belli ;
 15 quam Iuno fertur terris magis omnibus unam
 posthabita coluisse Samo ; hic illius arma,
 hic currus fuit ; hoc regnum dea gentibus esse,
 si qua fata sinant, iam tum tenditque fovetque.
 progeniem sed enim Troiano a sanguine duci
 20 audierat, Tyrias olim quae verteret arces ;
 hinc populum late regem belloque superbum
 venturum excidio Libyae : sic volvere Parcas.
 id metuens veterisque memor Saturnia belli,
 prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis
 25 —necdum etiam causae irarum saevique dolores
 exciderant animo ; manet alta mente repostum
 iudicium Paridis spretaeque iniuria formae
 et genus invisum et rapti Ganymedis honores—

Ἐπακολουθήματα τῆς ὀργῆς τῆς Ἥρας.

His accensa super, iactatos aequore toto
 30 Troas, reliquias Danaum atque immitis Achilli,
 arcebat longe Latio multosque per annos
 errabant acti fati maria omnia circum.
 tantae molis erat Romanam condere gentem !

Ἥρας μολόλογος.

Vix e conspectu Siculae telluris in altum
 35 vela dabant laeti et spumas salis aere ruebant,
 cum Iuno aeternum servans sub pectore vulnus
 haec secum : «mene incepto desistere victam
 nec posse Italia Teucrorum avertere regem !
 quippe vetor fati. Pallasne exurere classem
 40 Argivom atque ipsos potuit submergere ponto,

unius ob noxam et furias Aiacis Oili?
 ipsa Iovis rapidum iaculata e nubibus ignem
 disiecitque rates evertitque aequora ventis,
 illum exspirantem transfixo pectore flammam
 turbine corripuit scopuloque infixit acuto;
 ast ego, quae divon incedo regina Iovisque
 et soror et coniunx, una cum gente tot annos
 bella gero; et quisquam numen Iunonis adorat
 praeterea auf supplex aris imponet honorem?

45

**Περιγραφή τοῦ ἄντρου τοῦ Αἰόλου. Παρακλήθεις
 ὑπὸ τῆς Ἥρας ἐξαπολύει τοὺς ἀνέμους.**

Talia flammato secum dea corde volutans
 nimborum in patriam, loca feta furentibus austris,
 Aeoliam venit. hic vasto rex Aeolus antro
 luctantes ventos tempestatesque sonoras
 imperio premit ac vinculis et carcere frenat.
 illi indignantes magno cum murmure montis
 circum claustra fremunt; celsa sedet Aeolus arce
 sceptrum tenens mollitque animos et temperat iras
 ni faciat, maria ac terras caelumque profundum
 quippe ferant rapidi secum verrantque per auras:
 sed pater omnipotens speluncis abdidit atris;
 hoc metuens molemque et montes insuper altos
 imposuit regemque dedit, qui foedere certo
 et premere et laxas sciret dare iussus habenas.
 ad quem tum Juno supplex his verbis usa est:
 «Aeole, namque tibi divum pater Aeolusque hominum rex
 et mulcere dedit fluctus et tollere vento,
 gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor
 Ilium in Italiam portans victosque penates:
 incute vim ventis submersasque obrue puppes,
 aut age diversos et disice corpora ponto

50

55

60

65

70

sunt mihi bis septem praestanti corpore nymphae,
 quarum quae forma pulcherrima Deiopea,
 conubio iungam stabili propriamque dicabo,
 omnis ut tecum meritis pro talibus annos
 75 exigat et pulchra faciat te prole parentem».

Aeolus haec contra : «tuus, o regina, quid optes,
 explorare labor ; mihi iussa capessere fas est.
 tu mihi quodcumque hoc regni, tu scepra Iovemque
 concilias, tu das epulis accumbere divum
 80 nimborumque facis tempestatumque potentem».

Καταιγίς.

Haec ubi dicta, cavum conversa cuspide montem
 impulit in latus : ac venti velut agmine facto,
 qua data porta, ruunt et terras turbine perflant.
 incubuere mari, totumque a sedibus imis
 85 una Eurusque Notusque ruunt creberque procellis
 Africus et vastos volvunt ad litora fluctus.
 insequitur clamorque virum stridorque rudentum.
 eripiunt subito nubes caelumque diemque
 Teucrorum ex oculis ; ponto nox incubat atra.
 90 intonuere poli et crebris micat ignibus aether
 praesentemque viris intentant omnia mortem.
 extemplo Aeneae solvuntur frigore membra ;
 ingemit et duplicis tendens ad sidera palmas
 talia voce refert : «o terque quaterque beati,
 95 quis ante ora patrum Troiae sub moenibus altis
 contigit oppetere ! o Danaum fortissime gentis
 Tydide ! mene Iliacis occumbere campis
 non potuisse tuaque animam hanc effundere dextra,
 saevus ubi Aeacidae telo iacet Hector, ubi ingens
 100 Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub undis
 scuta virum galeasque et fortia corpora volvit !»

Talia iactanti stridens Aquilone procella
 velum adversa ferit fluctusque ad sidera tolit.
 franguntur remi; tum prora avertit et undis
 dat latus; insequitur cumulo praeruptus aquae mons. 105
 hi summo in fluctu pendent, his unda dehiscens
 terram inter fluctus aperit, furit aestus harenis.
 tris Notus abreptas in saxa latentia torquet—
 saxa vocant Itali mediis quae in fluctibus aras,
 dorsum immane mari summo—tris Eurus ab alto 110
 in brevia et syrtis urguet—miserabile visu—
 inliditque vadis atque aggere cingit harenae.
 unam, quae Lycios fidumque vehebat Orontem,
 ipsius ante oculos ingens a vertice pontus
 in puppim ferit: excutitur pronusque magister 115
 volvitur in caput; ast illam ter fluctus ibidem
 torquet agens circum et rapidus vorat aequore vortex.
 apparent rari nantes in gurgite vasto,
 arma virum tabulaeque et Troia gaza per undas.
 iam validam Ilionei navem, iam fortis Achatae, 120
 et qua vectus Abas et qua grandaevus Aletes,
 vicit hiems; laxis laterum compagibus omnes
 accipiunt inimicum imbrem rimisque fatiscunt.

Ὁ Ποσειδῶν.—Σωτηρία τῶν Τρώων.

Interea magno misceri murmure pontum
 emissamque hiemem sensit Neptunus et imis 125
 stagna refusa vadis, graviter commotus; et alto
 prospiciens summa placidum caput extulit unda.
 disiectam Aeneae toto videt aequore classem,
 fluctibus oppressos Troas caelique ruina.
 nac latuere doli fratrem Iunonis et irae. 130
 Eurum ad se Zephyrumque vocat, dehinc talia fatur;
 «tantane vos generis tenuit fiducia vestri?

- iam caelum terramque meo sine numine, venti
miscere et tantas audetis tollere moles?
135 quos ego—sed motos praestat componere fluctus.
post mihi non simili poena commissa luetis.
maturate fugam regique haec dicite vestro:
non illi imperium pelagi saevumque tridentem,
sed mihi sorte datum. tenet ille immania saxa,
140 vestras, Eūre, domos; illa se iactet in aula
Aeolus et clauso ventorum carcere regnet».
- Sic ait et dicto citius tumida aequora placat
collectasque fugat nubes solemque reducit.
Cymothoë simul et Triton adnixus acuto
145 detrudunt navis scopulo; levat ipse tridenti
et vastas aperit syrtis et temperat aequor
atque rotis summas levibus perlabitur undas...

Ποῦ προσορμίζονται οἱ Τρῶες.

- 157 Defessi Aeneadae, quae proxima litora, cursu
contendunt petere et Libyae vertuntur ad ores.
est in secessu longo locus: insula portum
160 efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
frangitur inque sinus scindit sese unda reductos.
hinc atque hinc vastae rupes geminique minantur,
in caelum scopuli, quorum sub vertice late
aequora tuta silent; tum silvis scaena coruscis
165 desuper horrentique artum nemus imminet umbra:
fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum,
intus aquae dulces vivoque sedilia saxo,
nympharum donus, hic fessas non vincula navis
ulla tenent; unco non alligat ancora morsu.
170 huc septem Aeneas collectis navibus omni
ex numero subit: ac magno telluris amore
egressi optata potiuntur Troes harena
et sala tabentis artus in litore ponunt.

Προπαρασκευὴ πρὸς εὐωχίαν.

Ac primum silici scintillam excudit Achates
suscepitque ignem foliis atque arida circum 175
nutrimenta dedit rapuitque in fomite flammam.
tum Cererem corruptam undis Cerealiaque arma
expediunt fessi rerum frugesque receptas
et torrere parant flammis et frangere saxo.

180—197. Ὁ Αἰνεΐας ἐν τῷ μεταξύ ἀναβὰς ἐπὶ λόφου στρέφει τὰ βλέμματα πρὸς τὸ πέλαγος, μήπως ἴδῃ τινὰ τῶν ἔλλειπουσῶν νεῶν. Καὶ τούτων μὲν οὐδὲν ἴχνος φαίνεται, ἰδὼν δ' ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τρεῖς ἐλάφους μακρᾶς ἀγέλης προπορευομένας, βάλλει καὶ φονεῖει ἑπτὰ, ὅσαι ἦσαν αἱ εἰς τὸν ὄρμον εἰσελθοῦσαι νῆες. Διανείμας δὲ ταύτας πρὸς τοὺς ἑταίρους, ἔτι δὲ καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀκέστου δωρηθέντα αὐτῷ ἐν Σικελίᾳ οἶνον, λέγει πρὸς αὐτοὺς τάδε:

Λόγος παρηγορητικὸς τοῦ Αἰνεΐου.

«O socii—neque enim ignari sumus ante malorum—
o passi graviora, dabit deus his quoque finem.
vos et Scyllaeam rabiem penitusque sonantis 200
accestis scopulos, vos et Cyclopia saxa
expertī: revocate animos maestumque timorem
mittite; forsā et haec olim meminisse iuvabit.
per varios casus, per tot discrimina rerum
tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas 205
ostendunt; illic fas regna resurgere Troiae.
durate et vosmet rebus servate secundis».

Talia voce refert curisque ingentibus aeger
spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.
illi se praedae accingunt dapibusque futuris: 210

211—222. Οἱ περὶ τὸν Αἰνεΐαν ἀριστοποιοῦνται καὶ περιαλαγεῖς ἀναμνησκονται τῶν ἀπολεσθέντων ἑταίρων.

Ἡ Ἀφροδίτη παραπονεῖται πρὸς τὸν Δία
ὕπὲρ τῶν δεινοπαθόντων Τρώων.

- Et iam finis erat, cum Iuppiter aethere summo
despiciens mare velivolum terrasque iacentis
225 litoraque et latos populos, sic vertice caeli
constitit et Libyae difixit lumina regnis.
atque illum talis iactantem pectore curas
tristior et lacrimis oculos suffusa nitentis⁴
adloquitur Venus: «οὐκ οἶσθα ἅπαντες ἀνθρώπων καὶ θεῶν
230 αἰσῶντος βασιλῆος ἐπιπέτασσι καὶ βροντῆς γῆς,
quid meus Aeneas in te committere tantum
quid Troes potuere, quibus tot funera passis
cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
certe hinc Romanos olim volventibus annis,
235 hinc fore ductores revocato a sanguine Teucrici,
qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
pollicitus: quae te, genitor, sententia vertit?
hoc equidem occasum Troiae tristisque ruinas
solabar fatis contraria fata rependens;
240 nunc eadem fortuna viros tot casibus actos
insequitur quem das finem, rex magne, laborum? . . .
250 nos, tua progenies, caeli quibus adnuis arcem,
navibus—infandum!—amissis unius ob iram
prodimur atque Italis longe disiungimur oris.
hic pietatis honos? sic nos in sceptris reponis;»

Ὑπόσχεσις τοῦ Διός.

- Olli subridens hominum sator atque deorum
255 voltu, quo caelum tempestatesque serenat,
oscula libavit natae, dehinc talia fatur:
«parce metu, Cytherea: manent immota tuorum
fata tibi; cernes urbem et promissa Lavini

moenia sublimemque feres ad sidera caeli
 magnanimum Aenean; neque me sententia vertit. 260
 hic tibi - fabor enim, quando haec te cura remordet,
 longius et volvens fatorum arcana movebo—
 bellum ingens geret Italia populosque ferocis
 contundet moresque viris et moenia ponet,
 tertia dum Latio regnantem viderit aestas 265
 ternaque transierint Rutulis hiberna subactis.
 at puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo
 additur—Ilus erat, dum res stetit Ilia regno—
 triginta magnos volvendis mensibus orbis
 imperio explebit regnumque ab sede Lavini
 transferet et Longam multa vi muniet Albam. 270
 hic iam ter centum totos regnabitur annos
 gente sub Hectorea, donec regina sacerdos
 Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.
 inde lupae fulvo nutricis tegmine laetus 275
 Romulus excipiet gentem et Mavortia condet
 moenia Romanosque suo de nomine dicet.
 his ego nec metas rerum nec tempora pono;
 imperium sine fine dedi, quin aspera Iuno,
 quae mare nunc terrasque metu caelumque fatigat, 280
 consilia in melius referet mecumque fovebit
 Romanos rerum dominos gentemque togatam...
 nascetur pulchra Troianus origine Caesar, 286
 imperium Oceano, famam qui terminet astris,
 Iulius, a magno demissum nomen Iulo.
 hunc tu olim caelo spoliis Orientis onustum
 accipies segura; vocabitur hic quoque votis 290
 aspera tum positis mitescant saecula bellis;
 cana Fides et Vesta, Remo cum fratre Quirinus
 iura dabunt; dirae ferro et compagibus artis
 claudentur Belli portae; Furor impius intus
 saeva sedens super arma et centum vinctus aënis 295
 post tergum nodis fremet horribus ore cruento».

297—371. Εἰπὼν ταῦτα ὁ Ζεὺς καταπέμπει τὸν Ἑρμῆν, ὅπως διαθέσῃ εὐμενῶς πρὸς τοὺς Τρῶας τὴν βασίλισσαν τῆς Καρχηδόνας Διδῶ καὶ τὸν λαὸν αὐτῆς. Περίφροντις ὁ Αἰνεΐας λίαν πρῶι ἐξῆλθε μετὰ τοῦ Ἄγαίου πρὸς ἐξερευνησὶν τῆς ἀγνώστου χώρας. Συναντήσασα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ θεὰ Ἄφροδίτη, ἐρωτᾷ τοὺτους, ἐὰν τυχὸν εἰδόν που ἐνταῦθα πλανωμένην τινὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, ὁμοίως ἐνδεδυμένην. Ἄποκρινόμενος ὁ Αἰνεΐας, ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην συνήντησεν, ἐκδηλοῖ ἅμα τὴν κατάπληξίν του ἐπὶ τῇ θεῖα μορφῇ τῆς κυνηγέτιδος καὶ ἐρωτᾷ εἰς τίνα χώραν κατήντησεν.

Ἡ Ἄφροδίτη, συγκρούπουσα ἑαυτὴν, ἀποκρίνεται ὅτι κύκλω μὲν οἰκοῦσιν οἱ πολέμιοι Λίβνες, ἐνταῦθα δὲ εἶναι ἡ πόλις Καρχηδῶν, ἧς βασιλεύει ἡ Διδῶ. «Μακρά», λέγει, «καὶ σκοτεινὴ ἡ ἱστορία τοῦ πράγματος. Ἡ Διδῶ ἦτο σύζυγος τοῦ ἐν Φοινίκῃ Σιχαίου, ὃν ἐφόνευσεν ὁ βασιλεύων ἀδελφὸς αὐτῆς Πυγμαλίων. Οὐδεμίαν δὲ τούτου γινῶσιν εἶχεν αὐτὴ, ἕως οὗ ἐνεφανίσθη καθ' ὕπνου ὁ δολοφονηθεὶς σύζυγος κελεύων αὐτὴν νὰ φύγῃ μετὰ τῶν ἀποκεκρυμμένων θησαυρῶν, οὓς αὐτὸς ἔμελλε νὰ ἐπιδείξῃ. Συναθροίσασα λοιπὸν περὶ ἑαυτὴν πάντας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ τυράννου, ἀπέπλευσεν εἰς Λιβύην, ἐνθα ἀγοράσασα χώραν, κτίζει τὴν πόλιν, ἧς βλέπεις τὰ τείχη ἔτι ἀνυψούμενα. Ἄλλὰ τίνες ἐστέ, ὦ ξένοι, Πόθεν καὶ ποῦ ἔρχεσθε;» Περίλυπος ὁ Αἰνεΐας ἀποκρίνεται:

Ὁ Αἰνεΐας ποιεῖ γνωστὸν ἑαυτὸν καὶ τὴν μέχρι τοῦδε τύχην του.

«O dea, si prima repetens ab origine pergam
 et vacet annalis nostrorum audire laborum,
 ante diem clauso componet Vesper Olympo.
 375 nos Troia antiqua, si vestras forte per aures
 Troiae nomen iit, diversa per aequora vectos
 forte sua Libycis tempestas appulit oris.
 sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste penates
 classe veho mecum, fama super aethera notus
 380 Italiam quaero patriam et genus ab Iove summo.
 bis denis Phrygium conscendi navibus aequor
 matre dea monstrante viam data fata secutus;

vix septem convolsae undis Euroque supersunt,
 ipse ignotus egens Libyae deserta peragro,
 Europa atque Asia pulsus» nec plura querentem 385
 passa Venus medio interfata dolore est:

Ἡ Ἀφροδίτη παραθαροῦνει τὸν Αἰνεΐαν.

Quisquis es, haud credo, invisus caelestibus auras
 vitalis carpis Tyriam qui adveneris urbem.
 perge modo atque hinc te reginae ad limina perfer.
 namque tibi reduces socios classemque relatam 390
 nuntio et in tutum versis aquilonibus actam,
 ni frustra augurium vani docuere parentes,
 aspice bis senos laetandis agmine cycnos,
 aetheria quos lapsa plaga Iovis ales aperto
 turbabat caelo; nunc terras ordine longo 395
 aut capere aut captas iam despectare videntur:
 ut reduces illi ludunt stridentibus alis
 et coetu cinxere polum cantusque dedere;
 haud aliter puppesque tuae pubesque tuorum
 aut portum tenet aut pleno subit ostia velo. 400
 perge modo et, qua te ducit via, dirige gressum».

402—417. Εἶπε, καὶ στρεφομένη, ὅπως ἀπέλθη, ἀπεκαλύφθη ἐν ὄλῳ αὐτῆς τῇ κάλλει καὶ τῇ θεῖα μεγαλειότητι. Ἐν ᾧ δ' ἀπήρατο εἰς Πάφον, ὃ Αἰνεΐας παρηκολούθησεν αὐτὴν ἐπ' ὀλίγον, παραπονούμενος ὅτι παρεπλάνησεν αὐτόν. Τοὺς δύο Τρῶας πορευομένους πρὸς τὴν πόλιν περικαλύπτει ἡ Ἀφροδίτη διὰ πυκνῆς ὁμίχλης, ὅπως μὴ παρενοχλῶνται ὑπὸ τῶν περιέργων.

· Θαυμασμός τοῦ Αἰνεΐου διὰ τὴν κτιζομένην πόλιν.
 Ἐναφώνησις αὐτοῦ καὶ εἴσοδος.

Corripuere viam interea, qua semita monstrat,

- iamque ascendebant collem, qui plurimus urbi
 420 imminet adversasque aspectat desuper arces.
 miratur molem Aeneas, magalia quondam,
 miratur portas strepitumque et strata viarum,
 instant ardentes Tyrii: pars ducere muros
 molirique arcem et manibus subvolvere saxa,
 425 pars optare locum tecto et concludere sulco.
 [iura magistratusque legunt sanctumque senatum]
 hic portus alii effodiunt; hic alta theatri
 fundamenta locant alii immanisque columnas
 rupibus excidunt, scaenis decora alta futuris:
 430 qualis apes aestate nova per florea rura
 exercet sub sole labor, cum gentis adultos
 educunt fetus, aut cum liquentia mella
 stīpant et dulci distendunt nectare cellas,
 aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
 435 ignavum fucos pecus a praesaepibus arcent; ;
 fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.
 «O fortunati, quorum iam moenia surgunt!»
 Aeneas ait et fastigia suspicit urbis.
 infert se saeptus nebula—mirabile dictu—
 440 per medios miscetque viris neque cernitur ulli.

Ὁ ναὸς τῆς Ἥρας καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ζωγραφίαι.

- Lucus in urbe fuit media, laetissimus umbrae...
 446 hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido
 condebat, donis opulentum et numine divae,
 aënea cui gradibus surgebant limina nexaeque
 aere trabes, foribus cardo stridebat aënis.
 450 hoc primum in luco nova res oblata timorem
 leniit, hic primum Aeneas sperare salutem
 ausus et adflctis melius confidere rebus.
 namque sub ingenti lustrat dum singula templo

reginam opperiens, dum, quae fortuna sit urbi,
 artificumque manus inter se operumque laborem 455
 miratur, videt Iliacas ex ordine pugnas
 bellaque iam fama totum volgata per orbem.
 Atridas Priamumque et saevum ambobus Achillen.
 constitit et lacrimans, «quis iam locus», inquit, «Achate,
 quae regio in terris nostri non plena laboris? 460
 en Priamus, sunt hic etiam sua praemia laudi ;
 sunt lacrimae rerum, et mentem mortalia tangunt.
 solve metus ; feret haec aliquam tibi fama salutem».
 sic ait atque animum pictura pascit inani
 multa gemens largoque umectat flumine voltum. 465

Περιγραφὴ εἰκόνων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Namque videbat, uti bellantes Pergama circum
 hac fugerent Grai, premeret Troiana iuventus,
 hac Phryges, instaret curru cristatus Achilles,
 nec procul hinc Rhesi niveis tentoria velis 470
 agnoscit lacrimans, primo quae prodita somno
 Tydides multa vastabat caede cruentus,
 ardentisque avertit equos in castra, priusquam
 pabula gustassent Troiae Xanthumque bibissent.
 parte alia fugiens amissis Troilus armis 475
 infelix puer atque impar congressus Achilli
 fertur equis curruque haeret resupinus inani,
 lora tenens tamen : huic cervixque comaeque trahuntur
 per terram, et versa pulvis inscribitur hasta.
 interea ad templum non aequae Palladis ibant 480
 crinibus Iliades passis peplumque ferebant,
 suppliciter tristes et tunsae pectora palmis :
 diva solo fixos oculos avera tenebat.
 ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros

- exanimumque auro corpus vendebat Achilles.
 485 tum vero ingentem gemitum dat pectore ab imo,
 ut spolia, ut currus, utque ipsum corpus amici
 tendentemque manus Priamum conspexit inermis.
 se quoque principibus permixtum agnovit Achivis
 Eoasque acies st nigri Memnonis arma.
 490 ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
 Penthesilea furens mediisque in milibus ardet,
 aurea subnectens exsertae cingula mammae,
 beliatrix, audetque viris concurrere virgo.

Πρόσδος Διδου̅ς εἰς τὸν ναόν. Ἀπροσδόκητος εἶσδος
 τῶν ναυαγησάντων ἐταίρων τοῦ Αἰνείου.

- Haec dum Dardanio Aeneae miranda videntur,
 495 dum stupet obtutuque haeret defixus in uno,
 regina ad templum forma pulcherrima Dido,
 incessit magna iuvenum stipante caterva.
 qualis in Eurotae ripis aut per iuga Cynthi
 exercet Diana choros, quam mille secutae
 500 hinc atque hinc glomerantur Oreades ; illa pharetram
 fert umero gradiensque deas supereminet omnis ;
 Latonae tacitum pertentant gaudia pectus :
 talis erat Dido talem se laeta ferebat
 per medios, instans operi regnisque futuris.
 505 tum foribus divae, media testudine templi,
 saepta armis solioque alte subnixa resedit.
 iura dabat legesque viris operumque laborem
 partibus aequabat iustis aut sorte trahebat :
 cum subito Aeneas concursu accedere magno
 510 Anthea Sergestumque videt fortemque Cloanthum
 Teucrorumque alios, ater quos aequore turbo
 dispulerat penitusque alias avexerat oras
 obstipuit simul ipse, simul percussus Achates

laetitiaque metuque : avidi coniungere dextras
 ardebant, sed res animos incognita turbat. 515
 dissimulant et nube cava speculantur amicti,
 quae fortuna viris, classem quo litore linquant,
 quid veniant ; cunctis nam lecti navibus ibant
 orantes veniam et templum clamore petebant.

520—560. Ἐκ τῶν προσελθόντων ὁ πρεσβύτατος, ὁ Ἰλιονεύς, λέγει πρὸς τὴν Διδῶ : «Εἴμεθα δυστυχεῖς Τρῶες, οἵτινες πλέοντες εἰς Ἱταλίαν κατελήφθημεν ὑπὸ σφοδροῦ χειμῶνος, οἱ δὲ περισωθέντες ἠναγκάσθημεν νὰ καταπλεύσωμεν ἐνταῦθα. Ἐν ᾧ δὲ οὐδένα ἐχθρικὸν σκοπὸν ἔχομεν, ὁ λαὸς τῆς χώρας ἀποκρούει ἡμᾶς. Φιλοξενήσατε ἡμᾶς, αἰδούμενοι τοὺς θεοὺς. Βασιλέα ἔχομεν τὸν εὐσεβέστατον καὶ ἀνδρειότατον Αἰνείαν· ἐὰν ζῆ ὁὗτος, θ' ἀποδώσει εἰς ὑμᾶς τὴν χάριν πολλαπλασίαν. Ἄς ἐπιτραπῆ λοιπὸν νὰ ἐπισκευάσωμεν τὰς διεσσωγίας ναῦς, ὅπως, ἐὰν μὲν πέρωται σωθέντος τοῦ βασιλέως νὰ πορευθῶμεν εἰς Ἱταλίαν, πλεύσωμεν ἐκεῖ, εἰ δὲ μὴ ἐπανακάμψωμεν εἰς Σικελίαν».

Ἡ παρὰ τῆς Διδῶς δεξίωσις τῶν Τρῶων.

Tum breviter Dido voltum demissa profatur :
 «solvite corde metum, Teucrici, secludite curas.
 rrs dura et regni novitas me talia cogunt
 moliri et late finis custode tueri.
 quis genus Aeneadum, quis Troiae nesciat urbem 565
 virtutesque virosque aut tanti incendia belli ?
 non obtusa adeo gestamus pectora Poeni,
 nec tam aversus equos Tyria Sol iungit ab urbe.
 seu vos Hesperiam magnam Saturniaque arva
 sive Erycis finis regemque optatis Acesten 570
 auxilio tutos dimittam opibusque iuvabo.
 voltis et his mecum pariter considerare regnis ;
 urbem quam statuo, vestra est ; subducite navis ;
 Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agentur.
 atque utinam rex ipse, Noto compulsus eodem, 575

adforet Aeneas ! equidem per litora certos
dimittam et Libyae lustrare extrema iubebo,
si quibus eiectus silvis aut urbibus errat».

Λόγος τοῦ Ἀχάτου πρὸς τὸν Αἰνεΐαν.

His animum arrecti dictis et fortis Achates
580 et pater Aeneas iamdudum erumpere nubem
arbebant. prior Aenean compellat Achates :
«nate dea, quae nunc animo sententia surgit ?
omnia tuta vides classem sociosque receptos
unus abest, medio in fluctu quem vidimus ipsi
585 submersum ; dictis respondent cetera matris».

Ἀποκάλυψις Αἰνεΐου καὶ λόγος αὐτοῦ
πρὸς τὴν Διδῶ.

Vix ea fatus erat, cum circumfusa repente
scidit se nubes et in aethera purgat apertum.
restitit Aeneas claraque iu luce refulsit
os umerosque deo similis : namque ipsa decoram
590 caesariem nato genetrix lumenque iuventae
purpureum et laetos oculis adflarat honores :
quales manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
argentum Pariusve lapis circumdatur auro.
tum sic reginam adloquitur cunctisque repente
595 improvisus ait : «coram, quem quaeritis, adsum
Troïus Aeneas, Libycis ereptus ab undis.
o sola infandos Troïae miserata labores,
quae nos, reliquias Danaum, terraeque marisque
omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
600 urbe domo socias, grates persolvere dignas
non opis est nostrae, Dido, nec quicquid ubique est
gentis Dardaniae, magnum quae sparsa per orbem.
di tibi, si qua pios respectant numina, si quid

usquam iustitia est et mens sibi conscia recti,
 praemia digna ferant. quae te tam laeta tulerunt 605
 saecula! qui tanti talem genuere parentes!
 in freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
 lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet,
 semper honos nomenque tuum laudesque manebunt,
 quae me cumque vocant terrae». 610

611 – 694. Ἡ Διδώ ἔστη ἔκθαμβος ὡς εἶδε τὸν Αἰνεΐαν καὶ ἤκουσε τοὺς λόγους αὐτοῦ. «Σὺ εἶσαι», ἔρωτᾷ, «ὁ μέγας Αἰνεΐας, ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἀγγίσου; Συχνάκις ἤκουον τὸ ὄνομά σου παρὰ τοῦ Τεύκρου, φίλου τοῦ πατρός μου. Ἀσμένῃ δέχομαι ὑμᾶς εἰς τὸν οἶκόν μου, διότι καὶ ἐγὼ ἐξόριστος καὶ ξένη εἶμαι ἐνταῦθα· καὶ αὐτὴ δοκιμάσασα τὴν δυστυχίαν ἐδιδάχθην νὰ βοηθῶ τοὺς δυστυχεῖς». Ταῦτα εἰποῦσα ὠδήγησε τὸν Αἰνεΐαν εἰς τὸν βασιλείον οἶκον καὶ δὲν ἔλησμόνησε ν' ἀποστείλῃ ἄφθονον τροφὴν εἰς τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ. Τοῦ δ' Αἰνεΐου ἡ πρώτη καὶ κυρία φροντίς ἦτο. ὅπως, προσκαλέσας τὸν Ἀσκανίον, διατάξῃ νὰ κομίσῃ πρὸς τὴν βασίλισσαν δῶρα τοὺς ἐκ τῆς Τροίας περισωθέντας θησαυρούς.

Ἄλλ' ἡ Ἀφροδίτη φοβουμένη τὸ μὲν τὴν Ἥραν, τὸ δὲ τὴν ἀπιστίαν τῶν Καρχηδονίων, ἐπενόησε νὰ πέμψῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἔρωτα ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Ἀσκανίου, ὅπως ἐξάψῃ τὴν ψυχὴν τῆς βασιλίσσης δι' ἔρωτος πρὸς τὸν Αἰνεΐαν, πρὶν ἢ ξενία μεταβληθῇ εἰς μῖσος. Παραγγέλλει λοιπὸν πρὸς αὐτὸν νὰ περιβληθῇ τὴν γνωστὴν μορφήν τοῦ Ἀσκανίου εἰς μίαν νύκτα καὶ διδάσκῃ πῶς, ἐν ᾧ περιχαρὴς ἡ Διδώ θ' ἀσπάζεται αὐτόν, νὰ ἐνστάξῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἔρωτα. Ἐν ᾧ δὲ χαίρων ὁ Ἔρωτος ἐπιτελεῖ τῆς μητρὸς τὴν παραγγέλιαν, αὐτὴ κατακοιμίζει τὸν Ἀσκανίον καὶ ἀπάγει εἰς τὰ ὑψηλὰ ἄλση τῆς Ἰδαλίας, ἔνθα ὁ μαλακὸς ἀμάρακος περιπνέει αὐτὸν διὰ τῆς εὐωδίας καὶ περιπτύσσει διὰ τῆς σιᾶς του.

Δῶρα τοῦ Αἰνεΐου πρὸς τὴν Διδώ.—Εὐωχία.

Iamque ibat dicto parens et dona Cupido
 regia portabat Tyriis duce laetus Achate.

695

- cum venit, aulaeis iam se regina superbis
 aura composuit sponda mediamque locavit ;
 iam pater Aeneas et iam Troiana iuventus
 700 conveniunt, stratoque super discumbitur ostro.
 dant manibus famuli lymphas Cereremque canistris
 expediunt tonsisque ferunt mantelia villis.
 quinquaginta intus famulae, quibus ordine longam
 cura penum struere et flammis adolere penates ;
 705 centum aliae totidemque pares aetate ministri,
 qui dapibus mensas onerent et pocula ponant.
 nec non et Tyrii per limina laeta frequentes
 convenere, toris iussi discumbere pictis
 mirantur dona Aeneae, mirantur Iulum
 710 flagrantisque dei voltus simulataque verba
 pallamque et pictum croceo velamem acantho.
 praecipue infelix, pesti devota futurae.
 expleri mentem nequit ardescitque tuendo
 Phoenissa et pariter puero donisque movetur.
 715 ille ubi complexu Aeneae colloque pependit
 et magnum falsi implevit genitoris amorem,
 reginam petit. haec oculis, haec pectore toto
 haeret et interdum gremio fovet, inscia Dido
 insidat quantus miserae deus.

720—756. Οὕτως ἡ Διδὼ προάγεται κατὰ μικρὸν νὰ λησμονήσῃ τὸν πρόσθεν σύζυγον αὐτῆς Σιχαῖον καὶ ἡ καρδιά της ἢ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀήθης τοῦ ἐρᾶν ἀρχεται νὰ πληροῦται ἐρωτος φλογεροῦ.

Γενομένου τοῦ συμποσίου, τελοῦνται σπονδαὶ καὶ ἀναπέμπονται εὐχαὶ πρὸς τὸν Δία, ὅπως προστατεύσῃ τὴν νῦν ἀρχομένην ἔνωσιν Τυρρίων καὶ Τρώων. Ὁ κιθαροδὸς Ἰώπας ἄδων διηγεῖται περὶ τῶν οὐρανίων φαινομένων καὶ τῆς γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων, περὶ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ κεραυνοῦ, περὶ τοῦ Ἀρκτούρου καὶ τῶν Ὑάδων, καὶ διατὶ ὁ χειμερινὸς ἥλιος σπεύδει νὰ βυθισθῇ εἰς τὸν Ὠκεανόν. Βαθέως δ' ἐν τῷ μεταξύ ἐμφορεῖται ἐρωτος ἡ Διδώ, ἐρωτῶσα τὸν Αἰνεῖαν περὶ τοῦ Πριάμου καὶ Ἑκτορος, περὶ τοῦ Διομήδους καὶ κρατεροῦ Ἀχιλλέως· «ἀλλὰ διηγῆθητι», λέγει, «πρὸς ἡμᾶς τῶν Δαναῶν τὰς ἐνέδρας καὶ περιπετείας τῶν ἐταίρων σου καὶ τὰς ἐπταετείς πλάνας σου».

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΙ.

ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ

Ο Αινείας αποφασίζει νὰ διηγηθῆ τὴν καταστροφὴν
τῆς Τροίας.

Conticuere omnes intentique ora tenebant.
inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto :

Infandum, regina, iubes renovare dolorem,
Troianas ut opes et lamentabile regnum
eruerint Danaï, quaeque ipse miserrima vidi 5
et quorum pars magna fui, quis talia fando
Myrmidonum Dolopumve aut duri miles Ulixi
temperet a lacrimis? et iam nox umida caelo
praecipitat suadentque cadentia sidera somnos.
sed si tantus amor casus cognoscere nostros 10
et breviter Troiae supremum audire laborem,
quamquam animus meminisse horret luctuque refugit,
incipiam.

Ο δούρειος ἵππος.

Fracti bello fatisque repulsi
ductores Danaum, tot iam labentibus annis,
instar montis equum divina Palladis arte 15
aedificant sectaque intexunt abiete costas;
votum pro reditu simulant; ea fama vagatur.
huc delecta virum sortiti corpora furtim

includunt caeco lateri penitusque cavernas
20 ingentis uterumque armato milite complent.

21—39. «Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν ἝΑχαιοὶ ἀποπλέουσιν εἰς Τένεδον πάντες δ' οἱ Τρῶες συρρέουσιν, ὅπως ἴδωσι τὸ ἐγκαταλελειμμένον στρατόπεδον, τὰς ἐρήμους ἀκτὰς καὶ τὸν τόπον, ἔνθα ὁ ἝΑχιλλεὺς εἶχε στήσει τὴν σκηνὴν του. ἝΕν ᾧ δὲ πολλοὶ τούτων θαυμάζουσι τὸ μοιραῖον τῆς ἝΑθηναῖς ἀνάθημα, ὁ Θυμοίτης παραινεῖ νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὸ ἐντὸς τῶν τειχῶν. ἝἌλλ' ἄλλοι φρονημώτεροι προτείνουνσι τὴν καταστροφὴν τοῦ ὑπόπτου δώρου. Αἱ γνῶμαι διχάζονται».

Δυσπιστία καὶ εἰκασίαι τοῦ Λαοκόοντος περὶ τοῦ ἀναθήματος.

40 Primus ibi ante omnis, magna comitante caterva,
Laocoön ardens summa decurrit ab arce
et procul: «ο miserī, quae tanta insania, cives?
creditis avectos hostis aut ulla putatis
dona carere dolis Danaum? sic notus Ulixes?
45 aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi,
aut haec in nostros fabricata est machīna muros
inspectura domos venturaque desuper urbi,
aut aliquis latet error: equo ne credite, Teucri,
quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes».
50 sic fatus validis ingentem viribus hastam
in latus inque feri curvam compagibus alvum
contorsit, stetit illa tremens uteroque recusso
insonuere cavae gemitumque dedere cavernae.
et si fata deum, si mens non laeva fuisset,
55 impulerat ferro Argolicas foedare latebras.
Troiaque nunc staret, Priamiquè arx alta maneres.

57—161. «ἝἈλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν προσήγετο ὑπὸ ποιμένων πρὸς τὸν βασιλέα Πρίαμον ὀπισθάγκωνα δεδεμένος νεανίσκος, ἔκουσίως αἰχμάλωτος, ἀπατεὼν καὶ ἀπιστος, καθὼς ὅλη αὐτοῦ ἡ γενεά, εὐτόλμως ἀναλαβὼν ἢ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ δόλιον τέχνασμα, ὅπως εἰσέλθωσιν οἱ

Ἄχαιοι εἰς τὴν Ἴλιον, ἢ ν' ἀποθάνῃ. Συγκινηθέντες ἡμεῖς ἐκ τῆς τα-
ραχῆς καὶ τῶν θρήνων αὐτοῦ, προτρέπομεν νὰ διηγηθῆ τί θέλει.
«Ὀνομάζομαι», εἶπε, «Σίνων, φίλος ποτὲ τοῦ Παλαμῆδους, οὗ τὸν
θάνατον ἐπήνεγκεν ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεύς. Οὗτος δ' ἔκτοτε σφό-
δρα μ' ἐμίσει, διότι ἐξεδήλωσα τὴν ὀργὴν μου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ
φίλου μου ἐκείνου. Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ διηγῶμαι τὰς συμφορὰς μου
πρὸς ὑμᾶς, οἵτινες τοὺς Ἄχαιοὺς πάντα ὁμοίως μισεῖτε ;»

«Ἐν τῇ μορῇ ἡμῶν παροτρύνομεν τοῦτον νὰ διηγηθῆ μέχρι τέλους
τὰς περιπετείας του. «Οἱ Ἄχαιοί» ἐξηκολούθησε περιτρόμος, «σφόδρα
ποθοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε, ἐκωλύοντο ὑπὸ τοῦ ἀγρίου χειμῶνος
καὶ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων, σημεῖον τῆς θείας ὀργῆς, ἕως οὗ τέλος θεῖος
χρησμός ἐφανέρωσεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς θυσίας ἀνθρώπου οἱ θεοὶ θὰ
ἐξιλεωθῶσιν. Ὁ μάντις Κάλχας ἐπὶ δέκα ἡμέρας σιγῶν, ἐμὲ τέλος ὡς τὸ
μοιραῖον ὤρισε θῦμα. Παρεσκευασμένος πρὸς τὴν θυσίαν ἔθραυσα τὰ
δεσμὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ φυγὼν τοῦ βωμοῦ ἐκρούβην ἐν τινι τέλματι. Καὶ νῦν
οὐδαμῶς ἐλπίζω νὰ ἴδω πάλιν τὴν πατρίδα μου, ἐὰν μὴ ἐλεήσετέ με
ἀναξιοπαθοῦντα». Ἐλεοῦμεν πάντες συγκινηθέντες ἐκ τῶν δακρύων
αὐτοῦ, ὁ δὲ Πρίαμος αὐτὸς διατάττει νὰ λύσωμεν τῶν δεσμῶν, καὶ πα-
ρηγορῶν καὶ παραθαρύνων ἐρωτᾷ τοῦτον, τί ἄρα γε θέλει ὁ μέγας
ἐκείνος ξύλινος ἵππος. Καὶ ὁ Σίνων, ὁ δόλων καὶ τεχνασμάτων ἐλλήνη-
κῶν ἐμπειρότατος, ἀνασχὼν τὰς ἤδη λελυμένας χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν,
ὁμνύει τὰ αἰώνια ἄστρα, ὁμνύει τοὺς θεοὺς καὶ τὸ ξίφος, ὅπερ διέφυ-
γεν, ὅτι θὰ εἶπη μόνην τὴν ἀλήθειαν, ὡς μὴ ἔχων λόγον ν' ἀγαπᾷ
τοὺς Ἕλληνας μηδὲ ν' ἀποκρύπτῃ τὰ ὑπ' αὐτῶν βυσσοδομούμενα κακά :

162—194. «Ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης ἐτόλμη-
σαν», λέγει, «ν' ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ Παλλάδιον,
ἢ θεὰ ὠργίσθη κατὰ τῶν Ἄχαιῶν. Ὅπως καταπραῦνωσιν οὗτοι τὴν
ὀργὴν αὐτῆς, ἕως οὗ ἀποκομισθῆ διὰ θαλάσσης ἢ εἰκόν, κατεσκευάσαν
τῇ συμβουλῇ τοῦ Κάλχαντος τὸν ξύλινον τοῦτον ἵππον οὕτω μέγαν,
ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσαχθῆ ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως,
διότι τούτου γενομένου οἱ Τρῶες κατὰ τὸν χρησμὸν θ' ἀπέβαινον νικηταί».

Πῶς ἀποδέχονται οἱ Τρῶες τοὺς λόγους τοῦ Σίνωνος.

«Talibus insidiis periurique arte Sinonis»

195

credita res, captique dolis lacrimisque coacti,
quos neque Tydides nec Larisaeus Achilles,
non anni domuere decem, non mille carinae.

Περιπέτεια Λαοκόοντος καὶ τῶν δύο υἱῶν του.

- Hic aliud maius miseris multoque tremendum
200 obicitur magis atque improvida pectora turbat.
Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos,
solemnis taurum ingentem mactabat ad aras.
ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta
—horresco referens—immensis orbibus angues
205 incumbunt pelago pariterque ad litora tendunt ;
pectora quorum inter fluctus arrecta iubaque
sanguineae superant undas, pars cetera pondum
pone legit sinuatque immensa volumine terga.
fit sonitus spumante salo : iamque arva tenebant
210 ardentisque oculos suffecti sanguine et igni.
sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
diffugimus visi exsanguis. illi agmine certo
Laocoonta petunt, et primum parva duorum
corpora natorum serpens amplexus uterque
215 implicat et miseros morsu depascitur artus ;
post ipsum auxilio subeuntem ac tela ferentem
corripiunt spirisque ligant ingentibus ; et iam
bis medium amplexi, bis collo squamea circum
terga dati superant capite et cervicibus altis.
220 ille simul manibus tendit divellere nodos
perfusus sanie vittas atroque veneno,
clamores simul horrendos ad sidera tollit,
qualis mugitus fugit cum saucius aram
taurus et incertam excussit cervice securim.
225 at gemini lapsu delubra ad summa dracones
diffugiunt saevaeque petunt Tritonidis arcem

Lessing
Laocoon

sub pedibusque deae clipeique sub orbe teguntur.
 tum vero tremefacta novus per pectora cunctis
 insinuat pavor, et scelus expendisse merentem
 Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspidē robur
 laeserit et tergo sceleratam intorserit hastam.
 ducendum ad sedes simulacrum orandaque divae
 numina conclamant.

Ὁ δούρειος ἵππος ἐντὸς τῆς πόλεως.

«Dividimus muros et moenia pandimus urbis.
 accingunt omnes operi pedibusque rotarum
 subiciunt lapsus et stuppea vincula collo
 intendunt. scandit fatalis machina muros
 feta armis, pueri circum innuptaeque puellae
 sacra canunt funemque manu contingere gaudent.
 illa subit mediaeque minans inlabitur urbi.
 o patria, o divom domus Ilium et incluta bello
 moenia Dardanidum! quater ipso in limine portae
 substitit atque utero sonitum quater arma dedere :
 instamns tamen immemores caecique furore
 et monstrum infelix sacrata sistimus arce.
 tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 ora dei iussu non umquam credita Teucris :
 nos delubra deum miseri, quibus ultimus esset
 illa dies, festa velamus fronde per urbem».

Τροίας ἄλωσις.

«Vertitur interea caelum et ruit oceano nox
 involvens umbra magna terramque polumque
 Myrmidonumque dolos; fusi per moenia Teucris
 conticuere, sopor fessos complectitur artus.
 et iam Argiva phalanx instructis navibus ibat

- 255 a Tenedo tacitae per amica silentia lunae,
litora nota petens, flammās cum regia puppis
extulerat ; fatisque deum defensus iniquis
inclusos utero Danaos et pinea furtim
laxat claustra Sinon. illos patefactus ad auras
260 reddit equus, laetique cavo se robore promunt. . .
265 invadunt urbem somno vinoque sepultam :
caeduntur vigiles, portisque patentibus omnis
accipiunt socios atque agmina conscia iungunt».

Τί λέγει ἡ τοῦ Ἑκτορος σκιά ἐμφανισθεῖσα πρὸς τὸν Αἰνεΐαν.

- «Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
incipit et dono divum gratissima serpit.
270 in somnis ecce ante oculos maestissimus Hector
visus adesse mihi largosque effundere fletus,
raptatus bigis ut quondam, aterque cruento
pulvere perque pedes traiectus lora tumentis.
hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo
275 Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli
vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignis
squalentem barbam et concretos sanguine crinis
vulneraque illa gerens, quae circum plurima muros
accepit patrios! ultro flens ipse videbar
280 compellare virum et maestas expromere voces :
«o lux Dardaniae, spes o fidissima Teucrum,
quae tantae tenuere morae? quibus, Hector, ab oris
exspectate venis? ut te post multa tuorum
funera post varios hominumque urbisque labores
285 defessi aspicimus! quae causa indigna serenō
foedavit voltus? aut cur haec volnera cerno?»
ille nihil, nec me quaerentem vana moratur,
sed graviter gemitus imo de pectore ducens
«heu fuge, nate dea, teque his», ait, «eripe flammis.
hostis habet muros, ruit alto a culmine Troia.

sat patriae Priamoque datum; si Pergama dextra
 defendi possent, etiam hac defensa fuissent.
 cacra suosque tibi commendat Troia penates:
 hos cape fatorum comites, his moenia quaere,
 295 magna, pererrato statues quae denique ponto».

 sic ait et manibus vittas Vestamque potentem
 aeternumque adytis effert penetralibus ignem.

Ὁ Αἰνεΐας ὁρμᾷ εἰς τὸν ἔσχατον ἀγῶνα.

«Diverso interea miscentur moenia luctu
 et magis atque magis, quamquam secreta parentis
 300 Anchisae domus arboribusque obtecta recessit,
 clarescunt sonitus armorumque ingruit horror.
 excutior somno et summi fastigia tecti
 ascensu supero atque arrectis auribus adsto:
 in segetem veluti cum flamma furentibus austris
 305 incidit, aut rapidus montano flumine torrens
 sternit agros, sternit sata laeta boumque labores
 praecipitesque trahit silvas; stupet inscius alto
 accipiens sonitum saxi de vertice pastor.
 tum vero manifesta fides, Danaumque patescunt
 310 insidiae. iam Deiphobi dedit ampla ruinam
 Volcano superante domus, iam proximus ardet
 Ucalegon; Sigea igni freta lata relucent.
 exoritur clamorque virum clangorque tubarum,
 arma amens capio. nec sat rationis in armis;
 315 sed glomerare manum bello et concurrere in arcem
 cum sociis ardent animi; furor iraque mentem
 praecipitant, pulchrumque mori succurrit in armis».

Συνάντησις μετὰ τοῦ διαφυγόντος ἱερέως Εἰάνθου.

«Ecce autem telis Panthus elapsus Achivom,

- Panthus Othryades, arcis Phoebique sacerdos,
 320 sacra manu victosque deos parvumque nepotem
 ipse trahit cursuque ad limina tendit,
 «quo res summa loco, Panthu? quam prendimus arcem?
 vix ea fatus eram, gemitu cum tali reddit;
 venit summa dies et ineluctabile tempus
 325 Dardaniae, fuimus Troes, fuit Ilium et ingens
 gloria Teucrorum; ferus omnia Iuppiter Argos
 transtulit? incensa Danai dominantur in urbe».

328—346. «Διὰ τῶν λόγων τούτων ἀπαλλαγείς τοῦ ἀπελπισμοῦ ὄρμῳ εἰς τὸν ὄρουμαγδὸν τῆς μάχης οὐχὶ πλέον μόνος, διότι ἄλλοι τε πολλοὶ περὶ ἐμὲ ὄρμῶντα συσπειρῶνται καὶ ὁ νεαρὸς Μυγδονίδης Κόροιβος, ὁ μνηστήρ τῆς Κασσάνδρας, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἔλθει ἐκ Φρυγίας πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων».

**Ὁ Αἰνεΐας ἐλαύνει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν διὰ τῆς πόλεως
 μαχόμενος.**

- «Quos ubi confertos audere in proelia vidi,
 incipio super his: «iuvenes, fortissima frustra
 pectora, si vobis audenti extrema cupido,
 350 certa sequi, quae sit rebus fortuna videtis:
 excessere omnes adytis arisque relictis
 di, quibus imperium hoc steterat: succurritis urbi
 incensae: moriamur et in media arma ruamus.
 una salus victis nullam sperare salutem».
 355 sic animis iuvenum furor additus. inde, lupi ceu
 raptores atra in nebula, quos improba ventris
 exegit caecos rabies catulique relict
 faucibus expectant siccis, per tela, per hostis
 vadimus haud dubiam in mortem mediaeque tenemus
 360 urbis iter; nox atra cava circumvolat umbra
 quis cladem illius noctis, quis funero fando
 explicet aut possit lacrimis aequare labores?

urbs antiqua ruit multos dominata per annos ;
 plurima perque vias sternuntur inertia passim
 corpora perque domos et religiosa deorum 365
 limina. nec soli poenas dant sanguine Teucri ;
 quondam etiam victis redit in praecordia virtus,
 victoresque cadunt Danaï, crudelis ubique
 luctus ubique pavor et plurima mortis imago»,

Σύγκρουσις πρὸς τὸν Δαναὸν Ἀνδρόγεων.

«Primus se Danaum magna comitante caterva 370
 Androgeos offert nobis socia agmina credens
 inscius atque ultro verbis compellat amicis :
 «festinate, viri. nam quae tam sera moratur
 segnities ? alii rapiunt incensa feruntque
 Pergama ; vos celsis nunc primum a navibus itis ? 375
 dixit et extemplo—neque enim responsa dabantur
 fida satis—sensit medios delapsus in hostis.
 obstipuit retroque pedem cum voce repressit.
 improvisum aspris veluti qui sentibus anguem
 pressit humi nitens trepidusque repente refugit 380
 attolentem iras et caerulea colla tumentem :
 haud secus Androgeos visu tremefactus abibat.
 inruimus densis et circumfundimur armis
 ignarosque loci passim et formidine captos
 sternimus : adspirat primo fortuna labori.» 385

386—401. «Ἐν τῇ πρώτῃ βραχεῖα στιγμῇ τοῦ θοιάμβου ὁ Κόροιβος κελεύει νὰ ἐνδυσθῶμεν τὰ ὄπλα τῶν πεσόντων Δαναῶν. Καὶ ἡμεῖς ἐπιτελοῦντες τὸ τέχνασμα, εὐχερῶς κατὰ τὴν σκοτεινὴν νύκτα ἀναμειγνύομεθα πρὸς τὰς τάξεις τῶν πολεμίων καὶ μάχας συνάπτοντες φονεύομεν οὐκ ὀλίγους, τοὺς δὲ λοιποὺς τρέπομεν εἰς φυγὴν».

Μάχη περὶ τὴν Κασσάνδραν ἀπαγομένην εἰς αἰχμαλωσίαν.
Θάνατος τοῦ Κοροΐβου.

- «Heu nihil invitis fas quemquam fidere divis!
 ecce trahebatur passis Priameia virgo
 crinibus a templo Cassandra adytisque Minervae,
 405 ad caelum tendens ardentia lumina frustra,
 lumina, nam teneras arcebant vincula palmas.
 non tulit hanc speciem furiosa mente Coroebus
 et sese medium iniecit periturus in agmen.
 consequimur cuncti et densis incurrimus armis.
 410 hic primum ex alto delubri culmine telis
 nostrorum obruimur, oriturque miserrima caedes
 armorum facie et Craiarum errore iubarum.
 tum Danaï gemitu atque ereptae virginis ira
 undique collecti invadunt, acerrimus Aiax
 415 et gemini Atridae Dolopumque exercitus omnis;
 adversi rupto ceu quondam turbine venti
 confligunt, Zephyrusque Notusque et laetus Eois
 Euris equis; stridunt silvae, saevitque tridenti
 spumeus atque imo Nereus ciet aequora fundo.
 420 illi etiam, si quos obscura nocte per umbram
 fudimus insidiis totaque agitavimus urbe,
 apparent: primi clipeos mentitaque tela
 agnoscunt atque ora sono discordia signant,
 ilicet obruimur numero; primusque Coroebus
 425 Penelei dextra divae armipotentis ad aram
 procumbit; cadit et Ripheus, iustissimus unus
 qui fuit in Teucris et servantissimus aequi;
 dis aliter visum.

428—468. «Πίπτει αὐτὸς ὁ ἱερεὺς Πάνθος παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν εὐσέβειαν. Ἐν τῷ δεινῷ ἐκείνῳ ὀλέθρῳ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἔφυγον τῶν Δαναῶν τὰ βέλη, ἀλλ' ἐπέδειξα ἀνδρείαν ἐμβάλλων τὸ σῶμα εἰς κίνδυνον· δὲν ἦτο δ' ὅμως πεπρωμένον νὰ πέσω. Ἐν τῷ ὄρυμαγδῷ τῆς μάχης φέρομαι πρὸς αὐτὸ τοῦ Πριάμου τὸ ἀνάκτορον, ὅπερ νῦν σφο-

δοῶς προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν πυκνωθέντων Ἑλλήνων ἄραντες οὗτοι τὰς ἀσπίδας καὶ συγκροτήσαντες χελώνην ἐπέλιπτον κατὰ τῆς πύλης, ἐν ᾗ οἱ Τρῶες ἐν τῷ ἀπελπισμῷ βάλλουσιν αὐτούς, ἀποσπῶντες ἀπὸ τῆς στέγης δοκοὺς καὶ κεράμους. Δι' ὀπισθίας ἀποκρύφου θύρας κατορθῶ μετὰ δύο εἰαίρων νὰ ἀνέλθω καὶ ἀνελθὼν νὰ ἐνωθῶ μετὰ τῶν ἄλλων Τρῶων τῶν μαχομένων ἐπὶ τῆς στέγης. Ὑπερύψηλον ἀποσπᾶσαντες πύργον ἐπωθοῦμεν ἐπὶ τὰ κάτω μαχόμενα τάγματα τῶν Ἀχαιῶν. Φονεύονται τούτων πολλοί, ἀλλὰ νέοι τοὺς πίπτοντας ἀναπληροῦσι μαχηταί, καὶ οὐδεμία παρέχεται ἡμῖν στιγμή ἀναπαύσεως.

Ἐκπόρθησις τῶν ἀνακτόρων τοῦ Πριάμου.

«Vestibulum ante ipsum primoque limine Pyrrhus
exsultat, teiis ef luce coruscus athena : 470
qualis ubi lucem coluber mala gramina pastus,
frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
nunc positis novus exuviit nitidusque iuventa
lubrica convolvit sublato pectore terga
arduus ad solem et linguis micat ore trisulcis. 475
una ingens Periphas et equorum agitator Achillis,
armiger Automedon, una omnis Scyria pubes
succedunt tecto et flammis ad culmina iactant.
ipse inter primos correpta dura bipeni 480
limina perrumpit postesque a cardine velit
aeratos ; iamque excisa trabe firma cavavit
robor et ingentem lato dedit ore fenestram ;
apparet domus intus et atria longa patescunt,
apparent Priami et veterum penetralia regum ;
armatosque vident stantes in limine primo. 485

487—505. « Ἄλλ' ὁ Νεοπτόλεμος ὄρμα μαινόμενος, ὅπως ἀκάθεκτος χεῖμαρρος εἰς πεδιάδα. Κατακρημνίζονται αἱ πύλαι καὶ ἰδίους ὄμμασιν εἶδον τὴν σφαγὴν, ἣν οὗτος καὶ οἱ δισσοὶ Ἀτρεΐδαι ἐπέφερον.

Σφραγή τοῦ Πριάμου.

- «Forsitan et Priami fuerint quae fata, requiras.
 urbis uti captae casum convolsaque vidit
 limina tectorum et medium in penetralibus hostem,
 arma diu senior desueta trementibus aevo
 510 circumdat nequiquam umeris, et inutile ferrum
 cingitur ac densos fertur, moriturus in hostis.
 aedibus in mediis nudoque sub aetheris axe
 ingens ara fuit iuxtaque veterrima laurus,
 incumbens arae atque umbra complexa penates.
 515 hic Hecuba et natae nequiquam altaria circum,
 praecipites atra ceu tempestate columbae,
 condensae et divom amplexae simulacra sedebant.
 ipsum autem sumptis Priamum iuvenalibus armis
 ut vidit, «quae mens tam dira, miserrime coniunx,
 520 impulit his cingi telis? aut quo ruis?» inquit,
 «non tali auxilio nec defensoribus istis
 tempus eget; non, si ipse meus nunc adforet Hector,
 huc tandem concede; haec ara tuebitur omnis,
 aut moriere simul». sic ore effata recepit
 525 ad sese et sacra longaevum in sede locavit.
 Ecce autem elapsus Pyrrhi de caede Polites,
 unus natorum Priami, per tela per hostis
 porticibus longis fugit et vacua atria lustrat
 saucius illum ardens infesto vulnere Pyrrhus
 530 insequitur, iam iamque nanu tener et premit hasta.
 ut tandem ante oculos evasit et ora parentum,
 concidit ac multo vitam cum sanguine fudit.
 hic Priamus quamquam in media iam morte tenetur,
 non tamen abstinuit nec voci iraeque pepercit:
 535 «at tibi pro scelere», exclamat, «pro talibus ausis,
 di, si qua est caelo pietas, quae talia curet,
 persolvant grates dignas et praemia reddant
 debita, qui nati coram me cernere letum

fecisti et patrios foedasti funere voltus.
 at non ille, satum quo te mentiris, Achilles 540
 talis in hoste fuit Priamo; sed iura fidemque
 supplicis erubuit corpusque exsanguie sepulcro
 reddidit Hectoreum meque in mea regna remisit».

sic fatus senior telumque impelle sine ictu
 coniecit, rauco quod protinus aere repulsum 545
 ex summo clipei nequiquam umbone pendit.
 cui Pyrrhus: «referes ergo haec et nuntius ibis
 Pelidae genitori; illi mea tristia facta
 degeneremque Neoptolemum narrare memento.
 nunc morere». hoc dicens altaria ad ipsa trementem 550
 traxit et in multo lapsantem sanguine nati
 implicuitque comam laeva dextraque coruscum
 extulit ac lateri capulo tenus abdidit ensem.
 haec finis Priami, fatorum hic exitus illum
 sorte tulit, incensam et prolapsa videntem 555
 Pergama tot quondam populis terrisque superbum
 regnatorem Asiae. iacet ingens litore truncus,
 avolsumque umeris caput et sine nomine corpus».

Ὁ Αἰνεΐας ἀναμνησκεται τῶν ἑαυτοῦ οἰκείων.

«At me tum primum saevus circumstetit horror.
 obstipui; subiit cari genitoris imago, 560
 ut regem aequaevum crudeli volnere vidi
 vitam exhalantem; subiit deserta Creusa
 et direpta domus et parvi casus Iuli.
 respicio et, quae sit me circum copia, lustrō:
 deseruere omnes defessi et corpora saltu 565
 ad terram misere aut ignibus aegra dedere.

567—600. «Μόνος ἐν μέσῳ τῶν ἔρειπίων περιλειφθεὶς βλέπω τὴν Ἑλένην κρυπτομένην ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἑστίας· ἐφοβεῖτο καὶ τῶν Τρώων

καὶ τῶν Ἀχαιῶν τὴν ὀργήν. Σφοδρὰ αἴφνης μὲ καταλαμβάνει ἀγανάκτησις καὶ πόθος ἰσχυρὸς νὰ λάβω δίκην ὑπὲρ τῆς λιπούσης πατρὶδος. «Θὰ ἐπανίδῃ αὕτη», διελογιζόμενη, «τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Μυκήνας καὶ θὰ κατέλθῃ ἐν βασιλικῷ θριάμβῳ, ἀφ' οὗ ὁ Πριάμος ἔπεσεν, ἡ Τροία καίεται καὶ τὰ Τρωικὰ πεδία βάπτονται διὰ τοῦ αἵματος ἡμῶν; Οὐχὶ οὕτως! Ἄν καὶ μηδεμίαν παρέχῃ δόξαν ὁ θάνατος γυναικός, ὅμως θὰ ἐκδικηθῶ αὐτὴν ὑπὲρ τῶν ἑμῶν πολιτῶν». Ἐν ᾧ ταῦτα κατὰ νοῦν ἀνέστρεφον μαινόμενος, ἡ μήτηρ μου, ἡ θεὰ Ἀφροδίτη, ἔστη αἴφνης πρὸ ἑμοῦ καὶ λαβοῦσά με διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ ὑποδεικνύει τὸ ἀδικαιολόγητον τῆς τηλικαύτης ὀργῆς καὶ μανίας μου καὶ με ἀναμνησκει τὸ καθῆκον πρὸς τὸν γέροντα πατέρα Ἀγκίστην, τὴν σύζυγον Κρέουσαν καὶ τὸν υἱὸν Ἀσκάσιον, οὓς αὕτη ἔσωσεν ἤδη ἐκ τοῦ κινδύνου :

Ἡ Ἀφροδίτη προτρέπει τὸν Αἰνεΐαν νὰ φύγῃ.

- Non tibi Tyndaridis facies invisā Lacaenae
 culpatusve Paris, divom inclementia, divom
 has evertit opes sternitque a culmine Troiam.
 aspice—namque omnem, quae nunc obducta tuenti
 605 mortalis hebetat visus tibi et umida circum
 caligat, nubem eripiam; tu ne qua parentis
 iussa time neu praeceptis parere recusa—:
 hic, ubi disiectas moles avolsaque saxis
 saxa vides mixtoque undantem pulvere fumum,
 610 Neptunus muros magnoque remota tridenti
 fundamenta quatit totamque a sedibus urbem
 eruit. hic Iuno Scaeas saevissima portas
 prima tenet sociumque furens a navibus agmen
 ferro accincta vocat.
 615 iam summas arces Tritonia respice, Pallas
 insedit, nimbo effulgens et Gorgone saeva.
 ipse pater Danais animos viresque secundas
 sufficit, ipse deos in Dardana suscitāt arma.
 eripe, nate, fugam finemque impone labori,

nusquam abero et tutum patrio te limine sistam». 620
 dixerat et spissis noctis se condidit umbris.
 apparent dirae facies inimicaque Troiae
 numina magna deum.

Ὁ Αἰνεΐας σπεύδει πρὸς τὸν πατρικὸν οἶκον.

«Tum vero omne mihi visum considerare in ignis
 Ilium et ex imo verti Neptunia Troia ; 625
 ac veluti summis antiquam in montibus ornum
 cum ferro accisam crebrisque bipennibus instant
 eruere agricolae certatim : illa usque minatur
 et tremefacta comam concusso vertice nutat,
 volneribus donec paulatim evicta supremum 630
 congemuit traxitque iugis avolsa ruinam.
 descendo ac ducente deo flammam inter et hostis
 expedior ; dant tela locum flammaeque recedunt.

Ὁ Ἀγχίσης ἀρνείται νὰ φύγῃ.

«Atque ubi iam patriae perventum ad limina sedis
 antiquasque domos, genitor quem tollere in altos 635
 optabam primum montis primumque petebam,
 abnegat excisa vitam producere Troia
 exsiliumque pati «vos o, quibus integer aevi
 sanguis», ait, «solidaeque suo stant robore vires,
 vos agitate fugam. 640
 me si caelicolae voluissent ducere vitam,
 has mihi servassent sedes. satis una superque
 vidimus excidia et captae superavimus urbi.
 sie, o positum affati discedite corpus,
 ipse manu mortem inveniam ; miserabitur hostis 645
 exuviasque petet, facilis iactura sepulcri.

iam pridem invisus et inutilis, annos
demoror, ex quo me divom pater atque hominum rex
fulminis adflavit ventis et contigit igni».

- 650 Talia perstabat memorans fixusque manebat.
nos contra effusi lacrimis coniunxque Creusa
Ascaniusque omnisque domus, ne vertere secum
cuncta pater fatoque urgenti incumbere vellet.
abnegat inceptoque et sedibus haeret in isdem.

Ὁ Αἰνεΐας θέλει ἐκ νέου νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα.

- 655 «Rursus in arma feror mortemque miserimus opto.
nam quod consilium aut quae iam fortuna dabatur ?
«mene effere pedem, genitor, te posse relicto
sperasti ? tantumque nefas patrio excidit ore ?
si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui
660 et sedet hoc animo perituraeque addere Troiae
teque tuosque iuvat, patet isti ianua leto ;
iamque aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus,
gnatum ante ora patris, patrem qui obtruncat ad aras.
hoc erat, alma parens, quod me per tela, per ignis
665 eripis, ut mediis hostem in penetralibus utque
Ascanium patremque meum iuxtaque Creusam
alterum in alterius mactatos sanguine cernam ?
arma, viri, ferte arma ; vocat lux ultima victos.
reddite me Danais, sinite instaurata revisam
670 proelia, numquam omnes hodie moriemur inulti».

Λόγοι Κρεούσης πρὸς τὸν Αἰνεΐαν.

Hinc ferro accingor rursus clipeoque sinistram
insertabam aptans meque extra tecta ferebam.
ecce autem complexa pedes in limine coniunx

haerebat parvumque patri tendebat Iulum :
 «si periturus abis, et nos rape in omnia tecum ; 675
 sin aliquam expertus sumptis spem ponis in armis,
 hanc primum tutare domum. cui parvus Iulus,
 cui pater et coniunx quondam tua dicta relinquitur ?

Αἰφνίδια τέρατα. Ὁ Ἀγχίσης ἀποφασίζει
 ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Αἰνείαν.

Talia vociferens gemitu tectum omne replebat,
 cum subitum dictuque oritur mirabile monstrum. 680
 namque manus inter maestorumque ora parentum
 ecce levis summo de vertice visus Iuli
 fundere lumen apex tactuque innoxia mollis
 lambere flamma comas et circum tempora pasci.
 nos pavidi trepidare metu crinemque flagrantem 685
 excutere et sanctos restinguere fontibus ignes.
 at pater Anchises oculos ad sidera laetus
 extulit et caelo palmas cum voce tetendit :
 «Iuppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
 aspice nos ! hoc tantum, et, si pietate meremur, 690
 da deinde augurium, pater atque haec omina firma».

Vix ea fatus erat senior, subitoque fragore
 intonuit laevum, et de caelo lapsa per umbras
 stella facem ducens multa cum luce cucurrit.
 illam summa super labentem culmina tecti 695
 cernimus Idaea claram se condere silva
 signantemque vias ; tum longo limite sulcus
 dat lucem, et late circum loca sulfure fumant.
 hic vero victus genitor se tollit ad auras
 adfaturque deos et sanctum sidus adorat. 700
 «iam iam nulla mora est ; sequor et qua ducitis adsum.
 di patrii, servate domum, servate nepotem :
 vestrum hoc augurium, vestroque in numine Troia est.

cedo equidem nec, nate, tibi comes ire recuso».

Ὁ Αἰνείας φεύγει μετὰ τῶν ἑαυτοῦ.

- 705 Dixerat ille, et iam per moenia clarior ignis
 auditur, propiusque aestus incendia volvunt.
 «ergo age, care pater, cervici imponere nostrae ;
 ipse subibo umeris, nec me labor iste gravabit.
 quo res cumque cadent, unum et commune periculum.
- 710 una salus ambobus erit, mihi parvus Iulus
 sit comes, et longe servet vestigia coniunx.
 vos, famuli, quae dicam animis advertite vestris.
 est urbe egressis tumulus templumque vetustum
 desertae Cereris iuxtaque antiqua cupressus
- 715 religione patrum multos servata per annos :
 hanc ex diverso sedem veniemus in unam.
 tu, genitor, cape sacra manu patriosque penates ;
 me, bello e tanto digressum et caede recenti,
 attrectare nefas donec me flumine vivo
- 720 abluero».
- haec fatus latos umeros subiectaque colla
 veste super fulvique insternor pelle leonis
 succedoque oneri ; dextrae se parvus Iulus
 implicuit sequiturque patrem non passibus aequis ;
 pone subit coniunx.

Καθ' ὁδὸν γίνεται ἄφαντος ἡ Κρέουσα.

- 725 «Ferimur per opaca locorum ;
 et me, quem dudum non ulla iniecta movebant
 tela neque adverso glomerati ex agmine Grai,
 nunc omnes terrent aerae, sonus excitat omnis.
 suspensum et pariter comitique onerique timentem.
- 730 «Iamque propinquabam portis omnemque videbar

evasisse viam, subito cum creber ad aures
 visus adesse pedum sonitus, genitorque per umbram
 prospiciens: «nate», exclamat. «fuge, nate; propinquant.
 ardentis clipeos atque aera micantia cerno».
 hic mihi nescio quod trepido malle numen amicum 735
 confusam eripuit mentem. namque avia cursu
 dum sequor et nota excedo regione viarum,
 heu! misero coniunx fatone erepta Creusa.
 substitit, erravitne via seu lassa resedit?
 incertum; nec post oculis est reddita nostris... 740

Μάτην ἀναζητεῖ αὐτὴν ὁ Αἰνεΐας.

Quem non incusavi amens hominumque deorumque? 745
 aut quid in eversa vidi crudelius urbe?
 Ascanium Anchisenque patrem Teucrosque penates
 commendo sociis et curva valle recondo;
 ipse urbem repeto et cingor fulgentibus armis.
 stat casus renovare omnis omnemque reverti 750
 per Troiam et rursus caput obiectare periclis.

**Ἐπιστροφὴ τοῦ Αἰνεΐου νύκτωρ εἰς τὸν οἶκόν του
 καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου.**

Principio muros obscuraque limina portae
 qua gressum extuleram repeto et vestigia retro
 observata sequor per noctem et lumine lustro.
 horror ubique animo, simul ipsa silentia terrent. 755
 inde domum, si forte pedem, si forte tulisset,
 me refero inruerant Danaï et tectum omne tenebant.
 ilicet ignis edax summa ad fastigia vento
 volvitur, exsuperant flamma, furit aestus ad auras.
 procedo et Priami sedes arcemque reviso. 760

et iam portibus vacuis Iunonis asylo
 custodes lecti Poenix et dirus Ulixes
 praedam adservabant. huc undique Troia gaza
 incensis erepta adytis mensaeque deorum
 765 crateresque auro solidi captivaeque vestis
 congeritur. pueri et pavidae longo ordine matres
 stant circum.

Ausus quin etiam voces iactare per umbram
 impleri clamore vias maestusque Creusam
 770 nequiquam ingeminans itetumque iterumque vocavi.

Ἐμφάνισις τῆς σκιᾶς τῆς Κρεούσης πρὸς τὸν Αἰνεΐαν.

Quaerenti et tectis urbis sine fine furenti
 infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusae
 visa mihi ante oculos et nota maior imago.
 obstipui steteruntque comae et vox faucibus haesit.
 775 tum sic adfari et curas his demere dictis;
 «quid tantum insano iuvat indulgere dolori,
 o dulcis coniunx? non haec sine numine divom
 eveniunt: nec te comitem hinc portare Creusam
 fas aut ille sinit superi regnator Olympi.
 780 longa tibi exsilia et vastum maris aequor arandum.
 et terram Hesperiam venies, ubi Lydius arva
 inter opima virum leni fluit agmine Thybris:
 illic res laetae regnumque et regia coniunx
 parta tibi: lacrimas dilectae pelle Creusae.
 785 non ego Myrmidonum sedes Dolopumve superbas
 aspiciam aut Grais servitum matribus ibo
 Dardanis et divae Veneris nurus;
 sed me magna deum genetrix his detinet oris,
 iamque vale et nati serva communis amorem».
 790 haec ubi dicta dedit lacrimantem et multa volentem
 dicere deseruit tenuisque recessit in auras.

ter conatus ibi collo dare bracchia circum ;
 ter frustra comprehensa manus effugit imago,
 par levibus ventis volucrique simillima somno.

Αἰνείου ἔξοδος εἰς τὰ ὄρη
 μετὰ τοῦ συναθροισθέντος πλήθους.

Sic demum socios consumpta nocte reviso. 795

Atpue hic ingentem comitum adfluxisse novorum
 inveniо admirans numerum, matresque virosque,
 collectam exsilio pubem, miserabile vulgus,
 undique convenere animis opibusque parati,
 in quascumque velim pelago deducere terras 800
 iamque iugis summae surgebat Lucifer Idae
 ducebatque diem, Danaïque obsessa tenebant
 limina portarum, nec spes opis ulla dabatur
 cessi et sublato montes genitore petivi.

BIBLION III

ΑΙΝΕΙΟΥ ΠΛΑΝΑΙ

Ὁ Αἰνείας ἀποπλέει μετὰ τῶν περὶ αὐτόν.

«Postquam res Asiae Priamique evertere gentem
immeritam visum superis ceciditque superbum
Ilium et omnis humo fumat Neptunia Troia,
diversa exsilia et desertas quaerere terras
5 auguriis agimur divom classemque sub ipsa
Antandro et Phrygiae molimur montibus Idae,
incerti quo fata ferant, ubi sistere detur,
contrahimusque viros. vix prima inceperat aestas
et pater Anhis dare fatis vela iubebat,
10 litora cum patriae lacrimans portusque relinquo
et campos, ubi Troia fuit, feror exsul in altum
cum sociis natoque, penatibus et magnis dis.

13—18. «Προσορμιζόμεθα εἰς Θράκην ἐκ παλαιοῦ φιλικὴν τῇ Τροίᾳ χώραν. Ἐνταῦθα κίττω πόλιν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματός μου κληθεῖσαν. Ἡμέραν τινὰ προτιθέμενος νὰ προσενέγκω θυσίαν εἰς τὴν μητέρα Ἀφροδίτην, προσεπάθουν ἀπὸ τοῦ ἐγγυὲς λόφου θάμνον ν' ἀποσπάσω, ἵνα δι' αὐτοῦ ἐπικάλυψω τὸν βωμόν, ὅτε θανμαστὸν θέαμά μοι παρέσση. Σταγόνες μέλανος αἵματος ἐκ τῆς ρίζης στάττουσι· καὶ ὅταν περιτρομος πειρῶμαι ν' ἀποκόψω ἕτερον θάμνον, μέλαν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπέρρεεν αἷμα. Πολλὰ εἰς τὰς νύμφας τῶν δασῶν εὐχόμενος, ἐπιχειρῶ καὶ τρίτον ν' ἀποκόψω, καὶ μετὰ τοῦτο—

Ἄπαισια σημεΐα τοῦ νεκροῦ τοῦ Πολυδώρου
ἀναγκάζουσι τὸν Αἰνεΐαν νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Θράκην.

Eloquar an sileam?—gemitus lacrimabilis imo
auditur tumulo et vox reddita fertur ad auris : 40
quid miserum, Aenea, laceras? iam parce sepulto,
parce pias scelerare manus. non me tibi Troia
externum tulit aut cruor hic de stipite manat.
heu! fuge crudelis terras, fuge litus avarum.
nam Polydorus ego. hic confixum ferrea textit 45
telorum seges et iaculis increvit acutis».

Tum vero ancipiti mentem formidine pressus
obstipui steteruntque comae et vox faucibus haesit.
hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno
infelix Priamus furtim mandarat alendum 50
Threïcio regi, cum iam diffideret armis
Dardaniae cingique urbem obsidione videret.
ille, ut opes fractae Teucrum et fortuna recessit,
res Agamemnonias victriciaeque arma secutus
fas omne abrumpit: Polydorum obruncat et auro 55
vi potitur. quid non mortalia pectora cogis,
auri sacra fames! Postquam pavor ossa reliquit,
delectos populi ad proceres primumque parentem
monstra deum refero et, quae sit sententia, posco.
omnibus idem animus, scelerata excedere terra, 60
linqui pollutum hospitium et dare classibus austros.
ergo instauramus Polydoro funus, et ingens
aggeritur tumulo tellus; stant Manibus arae
caeruleis maestae vittis atraque cupresso
et circum Iliades crinem de more solutae; 65
inferrimus tepido spumantia cymbia lacte
sanguinis et sacri pateras animamque sepulcro
condimus et magna supremum voce ciemus.

Κατάπλους εἰς Δῆλον. Χρησμός τοῦ Ἀπόλλωνος.

- 70 «Inde ubi prima fides pelago placataque venti
dant maria et lenis crepitans vocat auster in altum,
deducunt socii navis et litora complent.
provehimur portu terraeque urbesque recedunt.
sacra mari colitur medio gratissima tellus
Nereidum matri et Neptuno Aegaeo,
- 75 quam pius arquitekens, oras et litora circum
errantem, Mycono e celsa Gyaroque revinxit
immotamque coli dedit et contemnere ventos.
huc feror, haec fessos tuto placidissima portu
accipit. egressi veneramur Apollinis urbem.
- 80 rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos,
vittis et sacra redimitus tempora lauro
occurrit : veterem Anchisen adgnovit amicum.
iungimus hospitio dextras et tecta subimus.
- 85 «Templa dei saxo venerabar structa vetusto ;
«da propriam, Thymbraee, domum ; da moenia fessis
et genus et mansuram urbem ; serva altera Troiae
Pergama, reliquias Danaum atque immitis Achilli.
quem sequimur ? quove ire iubes ? ubi ponere sedes ?
da, pater, augurium atque animis illabere nostris».
- 90 vix ea fatus eram : tremere omnia visa repente
liminaque laurusque dei, totusque moveri
mons circum et mugire adytis cortina reclusis.
submissi petimus terram, et vox fertur ad auris :
- 95 «Dardanidae duri, quae vos a stirpe parentum
prima tulit tellus, eadem vos ubere laeto
accipiet reduces. antiquam exquirite matrem.
hic domus Aeneae cunctis dominabitur oris
et nati natorum et qui nascentur ab illis».

90—146. «Ἐρωτηθεὺν ὁ Ἀγγίσις τοὺς λόγους τούτους, κελεύει
ἡμᾶς ν' ἀποπλεύσωμεν εἰς Κρήτην, τὴν ἀρχαίαν τοῦ γένους ἡμῶν κοι-

τίδα, τὴν ἔδραν τοῦ προπάτορος ἡμῶν Τεύκρου καὶ τῆς θεᾶς Κυβέλης κατὰ τὸν πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Τροίας χρόνον. Οὕτω κατὰ τὸ κέλευσμα αὐτοῦ ἐθουσιάσαμεν εἰς τοὺς θεοὺς τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως καταστήσωσιν αἴσιον τὸν εἰς Κρήτην πλοῦν, ἥτις ἐλέγετο τότε ὅτι ἦτο ἄνευ βασιλέως, αἱ δὲ ἄκται αὐτῆς ἔρημοι. Διαπλέομεν διὰ τῶν Κυκλάδων οὐρίου πνέοντος ἀνέμου καὶ εὐθὺς ὡς κατεπλεύσαμεν εἰς τὴν Κρητικὴν γῆν ἐχάραξα τῆς νέας πόλεως τὸ σχέδιον. Ὁ οἰκισμὸς προεχώρει καὶ πάντες οἱ περὶ ἐμὲ ἠσχολοῦντο ἐπιμελῶς εἰς τὸ ἔργον· αἴφνης φοβερὸς λοιμὸς ἐφ' ἡμᾶς ἐπισκίπτει, θνήσκουσιν ἄνθρωποι καὶ μαραίνονται σπαρτὰ καὶ δένδρα. Ὁ Ἀγχίσις ἐν δεινῇ ὦν ἀμηχανία μὲ διατάσσει νὰ ἐπιστρέψω εἰς Δῆλον καὶ νὰ ἐρωτήσω τὸ μαντεῖον, πόθεν θὰ εὗρωμεν ἐπικουρίαν κατὰ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ ποῦ νὰ στρέψωμεν τὰ βήματα ἡμῶν.

Πῶς μανθάνει ὁ Αἰνεΐας τὴν εἰς αὐτὸν προωρισμένην ἔδραν.

Nox erat et rerris animalia somnus habebat :
 effigies sacrae divom Phrygiique penates,
 quos mecum Troia mediisque ex ignibus urbis
 extuleram. visi ante oculos adstare iacentis 150
 in somnis, multo manifesti lumine, qua se
 plena per insertas fundebat luna fenestras :
 tum sic affari et curas his demere dictis :
 «quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,
 hic canit et tua nos en ultro ad limina mittit. 155
 nos te Dardania incensa tuaque arma secuti,
 nos tumidum sub te permensi classibus aequor ;
 idem venturos tollemus in astra nepotes
 imperiumque urbi dabimus. tu moenia magnis
 magna para longumque fugae ne linque laborem. 160
 mutandae sedes, non haec tibi litora suasit
 Delius aut Cretae iussit considerare Apollo.
 est locus, Hesperiam Grai cognomine dicunt,
 terra antiqua, potens armis atque ubere glabrae ;

- 165 Oenotri coluere viri; nunc fama minores
 Italiam dixisse ducis de nomine gentem;
 hae nobis propriae sedes, hinc Dardanus ortus»...
- 172 Talibus attonitus visis et voce deorum
 —nec sopor illud erat, sed coram adgnoscerе voltus
 velatasque comas praesentiaque ora videbar;
 175 tum gelidus toto manabat corpore sudor.—
 corripio e stratis corpus tendoque supinas
 ad caelum cum voce manus et munera libo
 intemerata focis. perfecto laetus honore
 Anchisen facio certum remque ordine pando.
- 180 adgnovit prolem ambiguan geminoque parentes
 seque novo veterum deceptum errore locorum.
 tum memorat: «nate, Iliacis exercite fatiς,
 sola mihi talis casus Cassandra canebat.
 nunc repeto haec generi portendere debita nostro
 185 et saepe Hesperiam saepe Itala regna vocare.
 sed quis ad Hesperiae venturos tliora Teucros
 crederet? aut quem tum vates Cassandra moveret?
 cedamus Phoebο et moniti meliora sequamur».
 sic ait, et cuncti dicto paremus ovantes.

Ἄποπλους ἐκ Κρήτης.

Σφοδρὰ τρικυμία ἔξωθεν τῶν Στροφάδων.

- 190 «Hanc quoque deserimus sedem paucisque relictis
 vela damus vastumque cava trabe currimus aequor.
 Postquam altum tenuere rates nec iam amplius ullae
 apparent terrae, caelum undique et undique pontus,
 tum mihi caeruleus supra caput adstitit imber
 195 noctem hiememque ferens, et inhorruit unda tenebris.
 continuo venti volvunt mare magnaue surgunt
 aequora, dispersi iactamur gurgite vasto;

involvere diem nimbi et nox umida caelum
 abstulit ; ingeminant abruptis nubibus ignes.
 excutimur cursu et caecis erramus in undis. 200
 ipse diem noctemque negat discernere caelo
 nec meminisse viae media Palinurus in unda.
 tris adeo incertos caeca caligine soles
 erramus pelago, totidem sine sidere noctes.
 quarto terra die primum se attollere tandem 205
 visa, aperire procul montis ac volvere fumum.
 vela cadunt, remis insurgimus ; haud mora, nautae
 adnixi torquent spumas et caerula verrunt.

209—224. «Σωθέντας ἐκ τῆς δεινῆς τρικυμίας δέχονται ἡμᾶς αἱ ἀκταὶ τῶν Στροφάδων, αἷς κατοικοῦσιν ἢ Κελαινῶ καὶ αἱ ἄλλαι Ἄρπυιαι, τέρατα δυσώδη καὶ φρικαλέα, ἔχουσαι πρόσωπα μὲν παρθένων, σώματα δὲ πτηνῶν, χεῖρας δὲ γαμψάς. Ἐνακαλύψαντες ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀγέλας βοῶν καὶ ποιμένας προβάτων πλανωμένας, ἐπιπίπτομεν πάραυτα καὶ φρονέυσαντες πολλὰ, παρασκευάζομεν πλουσίαν εὐωχίαν εἰς ἣν καὶ παραδιδόμεθα.

Μάχη πρὸς τὰς Ἄρπυϊας.

«At subitae horrifico lapsu de montibus adsunt 225
 Harpyiae et magnis quatiunt clangoribus alas
 diripiuntque dapes contactuque omnia foedant
 immundo ; tum vox taetrum dira inter odorem.
 rursum in secessu longo sub rupe cavata
 [arboribus clausa circum atque horrentibus umbris] 230
 instruimus mensas arisque reponimus ignem ;
 rursum ex diverso caelo caecisque latebris
 turba sonans praedam pedibus circumvolat uncis,
 polluit ore dapes, sociis tunc arma capessant,
 édico et dira bellum cum gente gerendum. 235

haud secus ac iussi faciunt tectosque per herbam
 disponunt enses et scuta latentia condunt.
 ergo ubi delapsae sonitum per curva dedere
 litora, dat signum specula Misenus ab alta
 240 aere cavo. invadunt socii et nova proelia temptant,
 obscenas pelagi ferro foedare volucres.
 sed neque vim plumis ullam nec volnera tergo
 accipiunt celerique fuga sub sidera lapsae
 semesam praedam et vestigia foeda relinquunt.

245 — 305. «Ἄλλ' ἢ Κελαινὸ ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ καθίσασα προε-
 ξαγγέλλει πρὸς ἡμᾶς τὰς ἐπικειμένας συμφορὰς : «Θὰ καταπλεύσητε εἰς
 Ἴταλίαν», ἀνέκραξεν, «ὅταν ἔλθῃ τοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα, ἀλλὰ δὲν
 θὰ κτίσητε πρότερον τὴν πόλιν, πρὶν πεῖνα δεινὴ ἀναγκάσῃ ἡμᾶς νὰ
 φάγητε καὶ αὐτὰς τὰς τραπέζας». Ὁ Ἀγχίσις, πολλὰ ἐπευχόμενος
 ἐναντίον τῶν φοβερῶν τούτων τεράτων, κελεύει ἡμᾶς ν' ἀποπλεύσωμεν.
 Κατὰ τὸν πλοῦν ἐπιφαίνεται ἡ ὕλησσα Ζάκυνθος, τὸ Δουλίχιον καὶ
 ἡ Σάμη, καὶ παραπλέομεν τὴν κροναῖν Ἰθάκην, πατρίδα τοῦ κατη-
 ραμένου Ὀδυσσέως, ἕως οὗ τέλος εἶδομεν μακρόθεν τὸν ναὸν τοῦ
 Ἀπόλλωνος ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Λευκάτα. Προσορμιζόμεθα εἰς τὴν
 μικρὰν πόλιν τοῦ Ἀκτίου, ἔνθα περιχαρεῖς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ θύομεν τῷ
 θεῷ καὶ τελοῦμεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀγῶνας. Παρελθόντος δ' οὕτω τοῦ
 χειμῶνος, ἄραντες καταπλέομεν εἰς Βουθρωτὸν τῆς Ἠπείρου, ἔνθα
 παράδοξον ἀκούομεν φήμην, ὅτι ἐκεῖ που ἐγγὺς κατῴκει ἡ Ἀνδρο-
 μάχη, νυμφευθεῖσα πρὸς τὸν Πριαμίδην Ἐλενον, ὅστις ἐγένετο κύριος
 μέρους τοῦ βασιλείου τοῦ Νεοπτολέμου. Ὁρεγόμενος νὰ μάθω τᾶλη-
 δές, σπεύδω εἰς τὴν πόλιν ἔνθα κατέλαβον τὴν Ἀνδρομάχην θύουσαν
 παρὰ τὸ κενοτάφιον τοῦ Ἐκτορος.

Διάλογος Ἀνδρομάχης καὶ Αἰνείου.

306 Ut me conspexit venientem et Troia circum
 arma amens vidit, magnis exterrita monstribus
 deriguit visu in medio, calor ossa reliquit ;

labitur, et longo vix tandem tempore fatur:
 «verane te facies, verus mihi nuntius adfers,
 nate dea? vivisne aut, si lux alma recessit,
 Hector ubi est?» dixit lacrimasque effudit et omnem
 implevit clamore locum. vix pauca furenti
 subicio et raris turbatus vocibus hisco:
 «vivo equidem vitamque extrema per omnia duco;
 ne dubita nam vera vides. 310
 heu! quis te casus deiectam coniuge tanto
 excipit? aut quae digna satis fortuna revisit
 Hectoris Andromache? Pyrrhin conubia servas?»
 deiecit voltum et demissa voce locuta est: 320
 «o felix una ante alias Priameia virgo.
 hostilem ad tumultum Troiae sub moenibus altis
 iussa mori quae sortitus non pertulit ullos
 nec victoris eri tetigit captiva cubile!...
 sed tibi qui cursum venti, quae fata dedere? 337
 aut quisnam ignarum nostris deus appulit oris?
 quid puer Ascanius? superatne et vescitur aura,
 quem tibi iam Troia...? 340
 ecqua tamen puero est amissae cura parentis?
 ecquid in antiquam virtutem animosque virilis
 et pater Aeneas et avunculus excitat Hector?»

344—440. «Μόλις ἔπαυσεν ἡ Ἀνδρομάχη, καὶ ἐμφανίζεται ὁ Ἕλενος μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀκολουθίας, ὅστις ἀναγνωρίζας ἀγεῖ ἡμᾶς περιχαρῆς εἰς τὸν οἶκόν του. Προχωρῶν ἀναγνωρίζω τὴν μικρὰν Τροίαν, ἐν ἣ ἔπαναλαμβάνονται κατ' ἀπομίμησιν πάντα τὰ ἐπέραστα χαρακτηριστικὰ τῆς πάλαι ποτὲ πατρίδος, τὰ Πέργαμα, ὁ ποταμὸς Ξάνθος, αἱ Σκαιαὶ πύλαι. Μετὰ δύο ἡμέρας οὐροῦ ἀνέμου πνοῆ ἠπία καλεῖ ἡμᾶς πρὸς ἀπόπλου. Ἄλλ' ἐν ἀμφιβολίᾳ ἔτι ὄν, συμβουλευόμεαι τὸν μάντιν λέγων πρὸς αὐτὸν ὅτι, ἐν ᾧ ἡ Ἰταλία εἶναι τὸ τέρμα ἡμῶν, ἡ Κελαινὸ ἀπέτρεψε νὰ παραπλεύσω αὐτήν. Τελέσας τὰς νενομισμένας ὁ ἱερεὺς θυσίας τάδε θεοσπίζει: «Πολλὰ μὲν ἡ Μοῖρα ἀποκρύπτει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἀλλὰ τοῦτο δύναμαι νὰ σοὶ εἶπω: μακρὰ ὁδὸς

καὶ ἄβατος σὲ χωρίζει ἀπὸ τῆς Ἱταλίας, ἣτις τόσον πλησίον φαίνεται—
 συμφοραὶ ἐν τοῖς Σικελικοῖς ὕδασι, περιπλανήσεις ἐν τῷ Αἰδονίῳ
 πελάγει καὶ χρονοτριβαὶ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κίρκης. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους
 ὑπὸ τὸν κορμὸν πρίνου ἐγγύς ἀποκρύφου ρεύματος ὕν λευκὴν μετὰ
 τριάκοντα νεογνῶν θ' ἀνεύρησ. Ἐκεῖ εἶναι τῆς ἀναπαύσεώς σου ὁ τό-
 πος. Ἄλλὰ φεῦγε τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Ἱταλίας καὶ τέλος ἀποβι-
 βαζόμενος φρόντισσον νὰ ἐνδυνῆς πορφύραν καὶ τὴν κεφαλὴν νὰ κα-
 λύψης, μήπως ἐν μέσῳ τῆς θυσίας ἐχθροῦ ὄμμα ἐμπέσῃ καὶ τοὺς
 οἰωνοὺς ἐπιταράξῃ. Καὶ οἱ ἐπιγιγνόμενοι τοῦτ' ἄς τηρῶσι τὸ ἔθος.
 Προσεγγίσας εἰς Σικελίαν πλέε πρὸς μεσημβρίαν καὶ φεῦγε τὰς ἀκτὰς
 τὰς ἐν δεξιᾷ, ὅπου ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις τοὺς πλέοντας παραφυ-
 λάττουσι. Ἄλλὰ πρὸ πάντων ἰκέτευε τὴν Ἥραν καὶ τὴν εὐνοίαν ζή-
 τει αὐτῆς· οὕτω εἰς Ἱταλίαν θὰ φθάσῃς αἰσίως».

**Τίνα παραινεῖται ὁ Αἰνεΐας νὰ ἐπερωτήσῃ πλεύσας
 εἰς Κύμην τῆς Ἱταλίας.**

- «Huc ubi delatus Cumaeam accesseris urbem,
 divinosque lacus et Averna sonantia silvis,
 insanam vatem aspicias, quae rupe sub ima
 fata canit folisque notas et nomina mandat.
 445 quaecumque in foliis descripsit carmina virgo
 digerit in numerum atque antro seclusa relinquit.
 illa manent immota locis neque ab ordine cedunt;
 verum eadem, verso tenuis cum cardine ventus
 impulit et teneras turbavit ianua frondes,
 450 numquam deinde cavo volitantia prendere saxo
 nec revocare situs aut iungere carmina curat.
 inconsulti abeunt sedemque odere Sibyllae.
 hic tibi ne qua morae fuerint dispendia tanti
 quamvis increpitent socii et vi cursus in altum
 455 vela vocet possisque sinus implere secundos
 quin adeas vatem precibusque oracula poscas;
 ipsa canat vocemque volens atque ora resolvat.
 illa tibi Italiae populos venturaque bella

et, quo quemque modo fugiasque ferasque laborem,
expediat cursusque dabit venerata secundos. 460

461—481. «Τοιαῦτα δύναμαι νὰ προφητεύσω. Πορεύου νῦν καὶ ἀνύψωσον μέχρις οὐρανοῦ τὴν Τροίαν διὰ τῶν ἔργων σου». Ταῦτα εἰπὼν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς πολύτιμα δῶρα καὶ κοπηλάτας παρέσχεν. Ὁ Ἀγχίσις ἀποφασίζει ν' ἀποπλεύσῃ, ὁ δ' Ἐλενος προτρέπει αὐτὸν νὰ μὴ ἀναβάλλῃ πλέον :

**Δῶρα τῆς Ἀνδρομάχης πρὸς τὸν Ἀσκάνιον.
Ὁ Αἰνεΐας ἀποπλέει εἰς Ἰταλίαν.**

Nec minus Andromahe, digressu maesta supremo,
fert picturatas auri subtemine vestes
et Phrygiam Ascanio chlamydem nec cedit honori
textilibusque onerat donis ac talia fatur: 485
«accipe et haec, manuum tibi quae monumenta mearum
sint puer, et longum Andromachae testentur amorem,
coniugis Hectoreae, cape dona extrema tuorum,
o mihi sola mei super Astyanactis imago.
sic oculos sic ille manus, sic ora ferebat; 490
et nunc aequali tecum pubesceret aevo»
Hos ego digrediens lacrimis adfabar obortis:
«vivite felices, quibus est fortuna peracta
iam sua; nos alia ex aliis in fata vocamur.
vobis parta quies, nullum maris aequor arandum. 495
arva neque Ausoniae semper cedentia retro
quaerenda; effigiem Xanthi Troiamque videtis,
quam vestrae fecere manus, melioribus, opto
auspiciis et quae fuerint minus obvia Graeis.
si quando Thybrim vicinaque Thybridis arva 500
intraro gentique meae data moenia cernam.
cognatas urbes olim populosque propinquos
Epiro, Hesperia, quibus idem Dardanus auctor

- atque idem casus, unam faciemus utramque
 505 Troiam animis; maneat nostros ea cura nepotes».

 Provehimur pelago, vicina Ceraunia iuxta,
 unde iter Italiam cursusque brevissimus undis,
 sol ruit interea et montes umbrantur opaci.
 sternimur optatae gremio telluris ad undam
 510 sortiti remos passimque in litore sicco
 corpora curamus: fessos sopor irrigat artus.
 necdum orbem medium nox Horis acta subibat:
 haud segnis strato surgit Palinurus et omnis
 explorat ventos atque auribus aëra captat;
 515 sidera cuncta notat tacito labentia caelo,
 Arcturum pluviasque Hyadas geminosque Triones
 armatumque auro circumspicit Oriona.
 postquam cuncta videt caelo constare sereno.
 dat clarum e puppi signum; nos castra movemus
 520 temptamusque viam et velorum pandimus alas.
 iamque rubescebat stellis Aurora fugatis,
 cum procul obscuros collis humilemque videmus
 Italiam. Italiam primus conclamat Achates,
 Italiam laeto socii clamore salutant.

525--569. «Ἐξακολουθοῦμεν νὰ πλέωμεν οὐριον ἔχοντες ἄνεμον, καὶ ταχέως ἐπεφάνη τῆς Ἀθηνᾶς ὁ ναός. Καταπλέομεν εἰς λιμένα ἀσφαλῆ καὶ παρὰ τὴν ἀκτὴν βλέπομεν τέσσαρας ἵππους, οὓς ὁ Ἀγχίσης ἀναγνωρίζει ὡς οἰωνὸν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης. Πρώτη ἡμῶν φροντίς κατὰ τὴν ἔξοδον ἦτο νὰ θυσιάσωμεν τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τῇ Ἥρᾳ κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἑλένου. Ἀλλὰ ταχέως πάλιν ἀναγόμεθα παραπλέομεν τὸν Τάραντα καὶ τὸ ἀκρωτήριον Λακίνιον. Εὐθύς δὲ ὡς ἐφάνη ἡ Αἴτνα, ἠκούσαμεν τὰς βροντώσας ἀναρροιβδῆσεις τῶν ὑδάτων ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ ἐνοήσαμεν ὅτι πλέομεν παρὰ τὴν Χάρυβδι. Στρέφει ὁ κυβερνήτης Παλίνουρος ἐπ' ἀριστερά, καὶ ὠθοῦμεθα πρὸς νότον αἰρόμενοι ἐπὶ τοῦ μέχρι οὐρανοῦ κορυφουμένου κύματος· ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσπέραν ὁ ἄνεμος ἔπесе καὶ ἡρέμα φερόμεθα πρὸς τὴν Σικελικὴν ἀκτὴν ἐγγὺς τῆς Αἴτνης.

Ἡ Αἴτνα.

«Portus ab accessu ventorum immotus et ingens 570
 ipse, sed horrificis iuxta tonat Aetna ruinis,
 interdumque atram prorumpit ad aethera nubem
 turbine fumantem piceo et candente favilla
 attoliturque globos flammaram et sidera lambit.
 interdum scopulos avolsaque viscera montis 575
 erigit eructans liquefactaque saxa sub auras
 cum gemitu glomerat fundoque exaestuat imo,
 fama est Enceladi semustum fulmine corpus
 urgeri mole hac, ingentemque insuper Aetnam
 impositam ruptis flammam exspirare caminis; 580
 et fessum quotiens mutet latus, intremere omnem
 murmure Trinacriam et caelum subtexere fumo.
 noctem illam tecti silvis inmania monstra
 perferimus nec, quae sonitum det causa, videmus
 nam neque erant astrorum ignes nec lucidus aethra 585
 siderea polus, obscuro sed nubila caelo,
 et lunam in nimbo nox intempesta tenebat.

Ὁ Ἕλληγν Ἀχαιμενίδης.

«Postera iamque dies primo surgebat Eoo
 umentemque Aurora polo dimoverat umbram,
 cum subito e silvis, macie confecta suprema 590
 ignoti nova forma viri miserandaque cultu
 procedit supplexque manus ad litora tendit;
 respicimus: dira illuvies immissaque barba,
 consertum tegumen spinis, at cetera Graius
 et quondam patriis ad Troiam missus in armis. 595
 isque ubi Dardanios habitus et Troia vidit
 arma procul, paulum aspectu conterritus haesit
 continuitque gradum; mox sese ad litora praeceps
 cum fletu precibusque tulit: «per sidera testor,

- 600 per superos atque hoc caeli spirabile lumen
tollite me, Teucrici; quascumque abducite terras;
hoc sat erit. scio me Danais e classibus unum
et bello Iliacos fateor petiisse penates.
pro quo, si sceleris tanta est iniuria nostri,
- 605 spargite me in fluctus vastoque immergite ponto
si pereo hominum manibus periisse iuvabit».
dixerat, et genua amplexus genibusque volutans
haerebat. qui sit fari, quo sanguine cretus,
hortamur; quae deinde agitet fortuna, fateri.
- 610 ipse pater dextram Anchises haud multa moratus
dat iuveni atque animum praesenti pignore firmat.
Ille haec deposita tandem formidine fatur:
«sum patria ex Ithaca comes infelicis Ulixi,
nomine Achaemenides, Troiam genitore Adamasto
- 615 paupere—mansissetque utinam fortuna!—profectus
hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
immemores socii vasto Cyclopi in antro
deseruere. domus sanie dapibusque cruentis
intus opaca, ingens. ipse arduus altaque pulsat
- 620 sidera—di talem terris avertite pestem!—
nec visu facilis nec dictu affabilis ulli.
visceribus miserorum et sanguine vescitur atro.
vidi egomet, duo de numero cum corpora nostro
presa manu magna medio resupinus in antro
- 625 frangeret ad saxum, sanieque adpersa natarent
limina; vidi atro cum membra fluentia tabo
manderet et tepidi tremarent sub dentibus artus.
haud impune quidem; nec talia passus Ulixes
oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
- 630 nam simul expletus dapibus vinoque sepultus
cervicem inflexam posuit iacuitque per antrum
immensus, saniem eructans et frustra cruento
per somnum commixta mero, nos magna precati
numina sortitique vices una undique circum

fundimur et telo lumen terebramus acuto, 635
 ingens quod torva solum sub fronte latebat.
 Argolici clipei aut Phoebeae lampadis instar,
 et tandem laeti sociorum ulciscimur umbras.
 sed fugite, o miseri, fugite atque ab litore funem
 rumpite. 640
 nam qualis quantusque cavo Poluphemus in antro
 lanigeras claudit pecudes atque ubera pressat,
 centum alii curva haec habitant ad litora vulgo
 infandi Cyclopes et altis montibus errant.
 tertia iam lunae se cornua lumine complent, 645
 cum vitam in silvis inter deserta ferarum
 lustra domosque traho vastosque ab rupe Cyclopas
 prospicio sonitumque pedum vocemque tremesco.
 victum infelicem, bacas lapidosaque corna,
 dant rami et volsis pascunt radicibus herbae. 650
 omnia collustrans hanc primum ad litora classem
 prospexi venientem, huic me, quaecumque fuisset,
 addixi : satis est gentem effugisse nefandam.
 vos animam hanc potius quocumque absumite leto».

**Οἱ Τρῶες ἰδόντες τὸν Πολύφημον
 καὶ τοὺς ἄλλους Κύκλωπας φεύγουσιν.**

«Vix ea fatus erat, summo cum monte videmus 655
 ipsum inter pecudes vasta se mole moventem
 pastorem Polyphemum et litora nota patentem,
 monstrum horrendum informe, ingens cui lumen ademptum
 trunca manu pinus regit et vestigia firmat ;
 lanigerae comitantur oves : ea sola voluptas 660
 solamenque mali.
 postquam altos tetigit fluctus et ad aequora venit,
 luminis effossi fluidum lavit inde cruorem
 dentibus infrendens gemitu graditurque per aequor
 iam medium necdum fluctus latera ardua tinxit. 665

- nos procul inde fugam trepidi celerare recepto
 supplice sic merito tacitique incidere funem :
 vertimus et proni certantibus aequora remis.
 sensit et ad sonitum vocis vestigia torsit.
- 670 verum ubi nulla datur dextra adfectare potestas,
 nec potis Ionios fluctus aequare sequendo,
 clamorem immensum tollit, quo pontus et omnes
 contremuere undae penitusque exterrita tellus
 Italiae curvisque immugiit Aetna cavernis,
- 675 at genus e silvis Cycloporum et montibus altis
 excitum ruit ad portus et litora complent.
 cernimus adstantes nequiquam lumine torvo
 Aetnaeos fratres, caelo capita alta ferentis
 concilium horrendum ; quales cum vertice celso
- 680 aëriæ quercus aut coniferae cyparissi
 constiterunt silva alta Iovis lucusve Dianae.

682—706. «Περίφοβοι ἐπισπεύδομεν τὸν ἀπόπλου, ἀλλὰ μνή-
 μονες τῶν συμβουλῶν τοῦ Ἑλένου ἀποφασίζομεν ν' ἀποπλεύσωμεν
 ὀπίσω, ὅπως μὴ ἐμπέσωμεν εἰς τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν· βορρᾶς
 δ' ἄνεμος αἴφνης πνεύσας ἀπομακρύνει ἡμᾶς τοῦ κινδύνου. Προσεγ-
 γίζομεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας· παραπλέοντες τὸ Πά-
 χυνον ἀκρωτήριον βλέπομεν μακρόθεν τὴν Καμάριναν, τὴν Γέλαν, τὸν
 Ἐχράγαντα καὶ κάμπτομεν τὴν ἄκραν τοῦ Λιλυβαίου.

Θάνατος τοῦ Ἀγχίσου. Τέλος τῆς διηγήσεως τοῦ Αἰνεΐου.

- 707 «Hinc Drepani me portus et illaetabilis ora
 excipit. hic, pelagi tot tempestatibus actus,
 heu genitorem, omnis curae casusque levamen,
 710 amitto Anchisen ; hic, me, pater optime, fessum
 deseris, heu, tantis nequiquam erepte periclis !
 nec vates Helenus, cum multa horrenda moneret,
 hos mihi praedixit luctus, non dira Celaeno.

hic labor extremus, longarum haec meta viarum,
hinc me digressum vestris deus adpulit oris».

Sic pater Aeneas intentis omnibus unus
fata renarrabat divom cursusque docebat.
conticuit tandem factoque hic fine quievit.

Ἀριθ. Πρωτ. 37434
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1930

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς

τοὺς ἐκδότας κ. κ. Ἰωάννην Δ. Κολλάρου καὶ Σίαν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας ταύταριθμου καὶ ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 86 τῆς 15 Ἰουλίου 1930 φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεῦχος Β') ἐνεκρίθη συμφώνως τῷ νόμῳ 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον *Γεωργίου Γρατσιάτου, Ἀνθολογία ἐκ τῆς Βεργιλίου Αἰνείαδος βιβλία I-III*, διὰ τὴν Γ' τάξιν τῶν ἑξαταξίων γυμνασίων, διὰ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἧτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—31 ἕως τέλους τοῦ 1934—35, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς οικείας ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

*«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων
διδακτικῶν βιβλίων».*

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρῃ κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξοφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.